v.z.w. ARABEL

ARABEL a.s.b.l.

NIEUWSBRIEF VAN DE BELGISCHE ARACHNOLOGISCHE VERENIGING

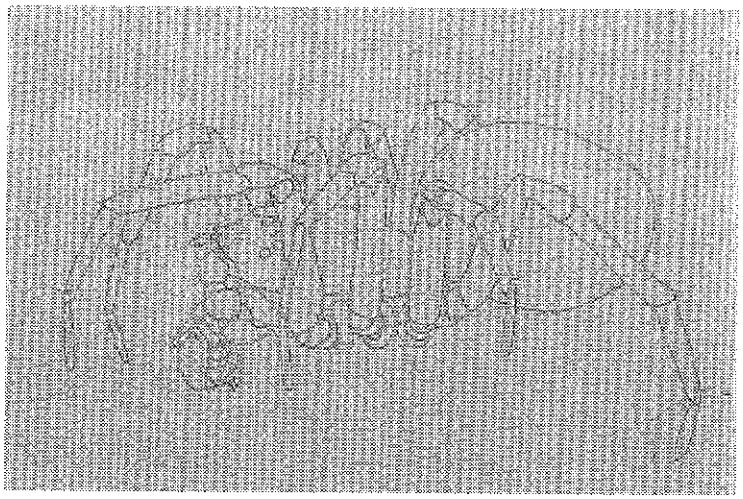

FEUILLE DE CONTACT DE LA SOCIÉTÉ ARACHNOLOGIQUE DE BELGIQUE

ISSN 0774-7225

Nieuwsbr. Belg. Arachnol. Ver.
Volume 19 (3)
2004

ARABEL v.z.w. / a.s.b.l.
Bestuur/Bureau

VOORZITTER/PRÉSIDENT:	Léon Baert Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen Vautierstraat 29 1000 Brussel
ONDERVOORZITTER/VICE-PRÉSIDENT:	Mark Alderweireldt Begoniastraat 5 9090 Melle
SECRETARIS/SÉCRÉTAIRE:	Koen Van Keer Oude Beurs 60 2000 Antwerpen
PENNINGMEESTER/TRÉSORIER:	Lynda Beladjal Universiteit Gent, TEREC K.L. Ledeganckstraat 35 9000 Gent
BIBLIOTHECARIS/BIBLIOTHÉCAIRE:	Domir De Bakker Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen Vautierstraat 29 1000 Brussel
OVERIGE BESTUURSLEDEN:	Dries Bonte (redactie) Frederik Hendrickx (coördinatie databank) Universiteit Gent, TEREC K.L. Ledeganckstraat 35 9000 Gent
LIDGELD/CÔTITION:	15 Euro
REKENING/COMPTE:	001-1662395-85 "Lidgeld/côtisation ARABEL"

Geen typische bos-spinnenfauna in het Calmeynbos (De Panne, west-Vlaanderen)

JORG LAMBRECHTS (1), MARC JANSSEN (2) & ARNOUT ZWAENEPOEL (3)

(1) Zuurbemde 9, 3380 Glabbeek

(2) Weg naar Ellikom 128, 3670 Meeuwen

(3) Baron Ruzettelaan 35, 8310 Brugge

Samenvatting

Gedurende bijna 3 maanden, in juni en september-oktober 2003 is de spinnenfauna van het Calmeynbos (De Panne, West-Vlaanderen) op 8 verschillende plaatsen bemonsterd met bodemvallen. Aanvullend zijn nog sleepvangsten uitgevoerd. In totaal zijn er hierbij 90 spinnensoorten aangetroffen, waarvan 8 Rode-lijstsoorten. De meest bijzondere zijn Agroeca cuprea, Argenna subnigra, Haplodrassus dalmatensis, Ozyptila atomaria *(alle 4 bedreigd volgens Rode lijst, maar wel typische duinbewoners) en* Saloca diceros. *Het aandeel typische bossoorten is vooralsnog laag in dit bosgebied. Er zijn eigenlijk geen stenotope bossoorten aangetroffen. De 8 Rode-lijstsoorten hebben –op* S. diceros *na- bepaalde open ecotopen als voorkeurshabitat en zijn ook quasi uitsluitend gevonden op open plekken.*

Résumé

La faune aranéologique du « Calmeynbos (De Panne, Flandre Occidentale) » a été échantillonnée durant presque 3 mois, de juin à Septembre/Octobre 2003, dans 8 sites différents à l'aide de pièges Barber. Des fauchages y ont également été effectués.Au total 90 espèces ont été trouvées, dont 8 espèces citées dans la liste rouge (rédigée pour la Flandre). Espèces particulières sont Agroeca cuprea, Argenna subnigra, haplodrassus damatensis, Ozyptila atomaria *(espèces typiques aux dunes mais citées comme vulnérables) et Saloca diceros. L'apport d'espèces de bois est très restreint pour cette région boisée. Aucune espèce stenotope aux bois a été trouvée. Les 8 espèces citées dans la liste rouge, à part Saloca diceros, sont des espèces exclusives d'habitats ouverts.*

Summary

The spider fauna of the Calmeyn-Forest (De Panne, Western Flanders) was sampled during three months: June and Septembre-October 2003. A total of eight sites were sampled with pitfall traps and additional sweeping was applied. A total of 90 species were recovered, of which 8 are listed at the Red List. Most interesting were catches of Agroeca cuprea, Argenna subnigra, Haplodrassus dalmatensis, Ozyptila atomaria *(threatened dune species) and* Saloca diceros. *Only few woodland species were found.*

Inleiding

In 2003 is er in opdracht van AMINAL, afdeling Natuur een beheerplan opgemaakt voor het gebied Calmeynbos in De Panne (West-Vlaanderen). Deze opdracht is uitgevoerd door de WVI (West-Vlaamse Intercommunale) en Ecologisch adviesbureau AEOLUS. Er is een uitgebreid vegetatie-onderzoek uitgevoerd (Arnout Zwaenepoel, WVI), evenals een bosbouwkundig (Gert Van de Genachte, AEOLUS) en faunistisch onderzoek (Jorg Lambrechts, AEOLUS).

Het faunistisch onderzoek had vooral aandacht voor de bodembewonende fauna, meer bepaald de spinnen, loopkevers en mieren. In dit artikel worden de resultaten van het spinnenonderzoek toegelicht.

Het beheerplan (ZWAENEPOEL *et al.*, 2004) ligt ter inzage bij Aminal afdeling Natuur, in het bezoekerscentrum De Nachtegaal, binnen het studiegebied gelegen, ofwel op de kantoren van Aminal, Zandstraat 255 bus 3, 8200 Brugge, Sint-Andries).

Gebiedsbeschrijving

Situering in ruime regio.

Het studiegebied (Oosthoekduinen, Calmeynbos en Krakeelduinen) ligt in de duinen van de westkust en bevindt zich integraal op grondgebied van de gemeente De Panne, hoofdzakelijk in de deelgemeente Adinkerke. Het gebied sluit aan op het Westhoekreservaat, dat zich nog iets meer zeewaarts bevindt. Verder zijn de Veurnestraat (N en O), het Langgeleed (ZO), de Duinhoekstraat ((ZO) en de bebouwde kom van De Panne (N) begrenzingen van het gebied. Het onderzochte duingebied heeft door zijn meer landinwaartse ligging een geringere wind-, zout- en overstuivingsinvloed. Het studiegebied ligt integraal binnen de invloedssfeer van de waterwinning die er door de watermaatschappij IWVA gebeurt, en waarvan de pompinstallaties zich binnen de Krakeelduinen en het Calmeynbos zelf bevinden. De waterwinning is weliswaar in afbouw, maar toch betekent de afbouw momenteel nog niet dat er weer grondwaterafhankelijke vegetaties voorkomen, met uitzondering van plaatsen bij antropogeen gegraven drinkpoelen, sloten, of lozingsplaatsen van ijzerrijk water, afkomstig van de waterwinning. Aan de landwaartse zijde vormt het studiegebied de duin-polder-overgang. Hier liggen de duinen trouwens uitgewaaierd over een voormalige polderhorizont, die blijkbaar tijdens de late middeleeuwen druk bewoond was, zo blijkt uit archeologische vondsten. De oudste archeologische sporen gaan terug tot het bronstijdperk, toen er een zoutwinningssite op deze plaats voorkwam. Het onderzoeksgebied is 183 hectare groot.

Deelgebieden (zie Figuur 1)

De Krakeelduinen bestaan uit de kop van een groot laatmiddeleeuws paraboolduin ('de leugenaar', die tot de eerste helft van de 20ste eeuw actief is blijven stuiven) en het oostelijke deel van de bijbehorende panne 'de Krakeelpanne'. Het westelijk deel van deze panne maakt deel uit van het Westhoekreservaat. Het betreft een nog uitgesproken kalkrijke duinzone met helmduinen, jonge mosduinen, struwelen en door aanplant of vegetatieve verjonging uitbreidend bosgebied. De zuidwestelijke hoek van het gebied is een voormalige zandgroeve op de plaats waar tot het begin van de Eerste Wereldoorlog de 33 m hoge 'Fransoohille' of het 'Zwarte duin' was gelegen. Een geïsoleerde duinrug aan de zuidrand van het Calmeynbos bestaat grotendeels uit ouder en oppervlakkig licht ontkalkt mosduin met korstmossen. Het gehele gebied is zeer sterk verdroogd door waterwinning en lokaal sterk vergraven.

Het Calmeynbos werd vanaf 1903 door de familie Calmeyn aangeplant. Het was bedoeld als een proefbos voor een bomenbestand op duingronden, als schermbos tegen de overstuivingen door het aangrenzende paraboolduin en niet in het minst als urbanistisch project om het 'residentieel cachet' van De Panne meer luister te geven. Na 25 jaar exploitatie bleven nog 25 boomsoorten over. Nu is het bomenbestand ongeveer gelijk gebleven en hebben sommige bomen reeds een respectabele leeftijd. Ondanks recente verwijdering van liggend zwaar, dood hout, is vooral het westelijke (IWVA)-deel nog steeds structureel zeer interessant. Het oostelijk deel

kent een grotere recreatiedruk. In het gehele bos is de waterstand sterk gedaald, lokaal is er ook invloed van lozingen van ijzerrijk spoelwater van de waterwinning. Het bos wordt in twee gedeeld door de Kerkstraat met trambaan.

De Oosthoekduinen (s.s.) bestaan grotendeels uit een mozaïek van stuivend zand, mosduinen, duingrasland, struweel en groepjes aangeplante loof- en naaldbomen. De laatste zijn inmiddels ongeveer voor de helft verwijderd, in het kader van het natuurinrichtingsproject. Bij de mosduinen kan onderscheid gemaakt worden tussen twee verschillende types: enerzijds zijn er mosduinen die gedomineerd worden door Duinsterretjesmos. Deze komen talrijk voor op kalkrijk zand en zijn afhankelijk van zandverstuiving en betreding voor hun voortbestaan. Anderzijds zijn er mosduinen die voorkomen op oppervlakkig meer uitgeloogd zand. Dit is zand waar de kalk reeds ten dele is uitgespoeld. Deze duinen verdragen ten opzichte van het vorig type minder betreding. Van de voormalig licht ontkalkte, korstmosrijke mosduinen zijn ten gevolge van overbetreding nog slechts relicten aanwezig. Elementen van droge, kalkrijke duingraslanden zijn nog terug te vinden in de ondergroei van het struweel. De duinstruwelen zijn dikwijls soortenrijk, met aanzet tot spontane duinbosvorming. Het hele gebied is sterk verdroogd.

De duin-polder-overgang heeft door haar complexe pedologische (zand-klei-overgangen) en hydrologische structuur (invloed van de duinzoetwaterlens) een potentieel zeer hoge natuurwaarde. Het is een van de weinige overgangsgebieden die nog direct aansluiten op de kustduinen (geen scheiding door een verharde weg). Het gebied heeft echter tot op heden veel van zijn vroegere en potentiële natuurwaarde verloren door verdroging (drainage polders en waterwinning IWVA), bemesting, overbeweiding en beakkering. Een smalle bosstrook op de binnenduinrand (aangelegd om overstuiving van de aangrenzende polder te voorkomen) is reeds terug te vinden op de kaart van Ferraris (1770).

Vegetatie

Alle bodemvallen zijn geplaatst in bos of struweel, zij het soms ook op open plekken in dit bos of struweel. Mosduin en duingrasland worden daarom niet verder besproken in deze paragraaf. We beperken ons tot een schets van bos en struweel.

Bos

Binnen het studiegebied komen een viertal bostypes voor.

De grootste oppervlakte van het Calmeynbos wordt ingenomen door het Abelen-iepenbos (*Violo odoratae-Ulmetum*), zij het dat echte kensoorten schaars zijn (Gewone vogelmelk) en bijna uitsluitend in de rand van het bos voorkomen. De algehele soortensamenstelling is echter meest met dit bostype verwant. In veel gevallen moeten we echter van rompgemeenschappen gewagen, eerder dan van goed ontwikkelde voorbeelden. De oorspronkelijk met zeer verschillende soorten ingeplante boomlaag wordt meer en meer verdrongen door Gewone esdoorn. Lokaal is Veldiep nog dominant, zij het slechts als wortelheropslag van door de olmenziekte gevelde bomen. Verspreid in dit bostype komen mooie, 80 jaar oude exemplaren Winterlinde, Haagbeuk, Gewone es, Zomereik, Fladderiep, Gewone esdoorn, Noorse esdoorn, Spaanse aak, Paardekastanje, Serotina-, Marilandica- en Regeneratapopulier voor.

Op de duin-polder-overgang van de Oosthoekduinen komt een zeer interessant Ferrarisbosje voor dat tot het Essen-Olmenbos (*Fraxino-Ulmetum*) kan gerekend worden. Grauwe wilg, Zwarte els en Gewone engelwortel wijzen op de grotere vochtigheidsgraad. Vooral de enorme hakhoutstoven van Fladderiep, tot 10 m omtrek, zijn belangwekkend. Ze dateren wellicht reeds uit de achttiende eeuw. Verder komen hier ook Gladde iep (=Veldiep), Ruwe iep en Hollandse iep voor, naast Gewone es, Grauwe abeel, Gewone vlier, Eén- x Tweestijlige meidoorn (zeldzaam in de duinen!) en Sleedoorn. In de kruidlaag treffen we onder meer Kleefkruid, Fluitenkruid, Zevenblad, Look-zonder-look, Stinkende gouwe, Robertskruid, Geel nagelkruid, Hondsdraf, Gewone bereklauw, Ruw

beemdgras, Kruipende boterbloem en Grote brandnetel aan.

Spontane verbossing, vooral in de Krakeelduinen, maar ook hier en daar op zandige heuveltopjes in het Calmeynbos, heeft geleid tot enkele plaatsen met Meidoorn-Berkenbos (*Crataego-Betuletum*). De naam is misleidend, want berken hoeven we er amper te zoeken; Eénstijlige meidoorn komt wél voor. Essentieel voor dit bostype is echter een jonge, spontane boomlaag boven een kruid- en struiklaag die nog rechtstreeks naar de duinen verwijst. Ratelpopulier, Dauwbraam, Duinriet, Hondstong en Zandzegge zijn belangrijke soorten in de typebepaling. Ook Duindoorn, Duinroosje, Kruipwilg, Heggenrank, Jacobskruiskruid, Klein streepzaad en Gewone ereprijs sluiten bij dit reeksje aan.

Verder zijn er nog de dennenbestanden, waarover we, omwille van hun uiterst antropogeen karakter, niet verder uitweiden.

Struweel

In het gebied komen hoofdzakelijk vier struweeltypes voor, waarvan drie doornstruwelen op de drogere bodems en één type van vochtiger pannes.

De Associatie van Duindoorn en Vlier (*Hippophaeo-Sambucetum*) is een vrij soortenarm struweeltype met de twee naamgevende soorten aspectbepalend, en verder een nitrofiel tintje in de kruidlaag van Fijne kervel, Duinvogelmuur, IJle dravik, ...

De Associatie van Duindoorn en Liguster (*Hippophaeo-Ligustretum*) is reeds abundanter in het studiegebied. De combinatie Duindoorn, Wilde liguster, Egelantier, Duinriet, Zandzegge is typerend. Dit type is des te abundanter naarmate men meer zeewaarts in het gebied vordert (Krakeelduinen vooral).

De mooiste en soortenrijkste struwelen in het gebied behoren tot de Associatie van Wegedoorn en Eénstijlige meidoorn (*Rhamno-Crataegetum)*. Dit type lijkt in opmars en is in ruime mate aanwezig in de Oosthoekduinen. Wegedoorn is er weliswaar niet aangetroffen, maar Wilde kardinaalsmuts is er bepaald algemeen te noemen. Ook Hondsroos is er zeer abundant, naast zeldzamere rozen als de Beklierde heggenroos en Heggenroos variëteit deseglisei. Ook Egelantier blijft hier aanwezig. Eénstijlige meidoorn neemt er vaak de dominante positie van Duindoorn over, hoewel die nog steeds aanwezig blijft. De eerste Zomereiken vestigen zich reeds in dit struweeltype. Dit zijn dus wat oudere struwelen, waarin de eerste bomen zich reeds beginnen te vestigen. Ook Brede en Smalle stekelvaren, Mannetjesvaren, Gewone es en Bosandoorn wijzen in het studiegebied op de toenemende verbossingsgraad.

Het type van de vochtiger pannen wordt gekenmerkt door Grauwe wilg, Kruipwilg, Dauwbraam en Duindoorn, en behoort tot de Associatie van Grauwe wilg (Salicetum cinereae) subassociatie salicetosum repentis.

Ter vervollediging moeten we nog melden dat de meeste struweelsoorten ook met monospecifieke struweeltjes voorkomen.

Onderstaande tabel geeft aan in welk overheersend vegetatietype de bodemvallen geplaatst zijn. Voor details (open plaatsen, dood hout, lokale afwijkingen, dominante boomsoort, ...) verwijzen we naar de beschrijving van de bodemvallen zelf. Bij locaties waar het vegetatietype zwak ontwikkeld is (rompgemeenschappen) geven we dit aan door haakjes (x). Waar de drie vallen per locatie in enigszins verschillende vegetatietypes thuishoren, geven we dit aan door meerdere types aan te kruisen.

Tabel 1. Vegetatietype per bodemval-locatie

	Calb1	Calb2	Calb3	Calb4	Calb5	Calb6	Calb7	Calb8
Abelen-Iepenbos		(x)	x		x	(x)		X
Essen-Olmenbos	x							
Meidoorn-Berkenbos				x				
Ass. Duindoorn-Vlier							(x)	
Ass. Duindoorn-Liguster							(x)	
Ass. Wegedoorn-Eénstijlige meidoorn							(x)	

Methodiek

Spinnen zijn bemonsterd via bodemvallen. Aanvullend zijn er nog enkele handvangsten en sleepvangsten verricht.

1. Bodemvalonderzoek

Er zijn 8 reeksen bodemvallen (codes CALB1 – CALB8) gezet: 1 in het oud bosje in de Oosthoek, 5 in het Calmeynbos zelf en 2 in de Krakeelduinen.

Het Calmeynbos is deels eigendom van de gemeente (ten oosten van de Kerkstraat, verder 'gemeentebos' genoemd), deels van de IWVA (drinkwatermaatschappij).

Per onderzoekslocatie zijn 3 bodemvallen geplaatst. De onderlinge afstand is circa vijf meter. De bodemvallen zijn voorzien van een formol-oplossing (à 4 %), waaraan wat detergent is toegevoegd om de oppervlaktespanning te verlagen. De bodemvallen zijn veertiendaags geledigd.

De bodemvallen zijn geplaatst op 27 mei 2003 en geledigd op 12 juni en geledigd en opgehaald op 26 juni. In het najaar zijn ze geplaatst op 27 augustus 2003 en geledigd op 17 september, 6 oktober en 20 oktober. Op deze laatste datum zijn ze opgehaald.

In onderstaande tekst beschrijven we de bodemvallocaties. Ze zijn gesitueerd op kaart in Figuur 1.

CALB1 (UTM: DS 72 60)

Deze locatie ligt buiten het Calmeynbos. Het is een oud (al op Ferraris) iepenbos (zonder Esdoorn), gelegen langs de Sportlaan (zijstraat N35), aan de oostrand van de Oosthoekduinen.

Het is een vlak terrein. Er is een dikke humuslaag aanwezig.

Val 1 staat aan de voet van een Steeliep (= Fladderiep). Het is een donkere plek, met op de bodem enkel strooisel en wat Zevenblad en Fluitenkruid.

Val 2 staat tussen een groepje jonge Steeliepen, in een dichte vegetatie van Zevenblad, Grote brandnetel, Fluitenkruid, Kleefkruid en Look-zonder-look.

Val 3 staat op een open, lichtrijke plek (tengevolge van groepje dode iepen) met een weelderige vegetatie van vooral Brandnetel, 'samengebonden' door veel Kleefkruid. Voorts ook Zevenblad en Stinkende gouwe.

CALB2 (UTM: DS 71 60)

Gemeentebos, noordelijk deel, net ten zuiden van Olmendreef.

Er is geen humuslaag (cfr. CAL1), direct zand. Het is vlak terrein (voormalig akkertje ?). De 3 vallen staan in een min of meer homogene vegetatie, die duidelijk minder dicht is dan CAL1.

Brandnetel is dominant maar vormt toch geen gesloten vegetatiedek. Daaronder bedekt Hondsdraf de bodem. Look-zonder-look en Winterpostelein komen in mindere mate voor. Het bos is hier erg open (geen struiklaag).

Val 1 staat onder een Haagbeuk, val 3 onder een dode Eik, waardoor het daar iets lichtrijker is.

CALB3 (UTM: DS 72 59)

Gemeentebos, zuidelijk deel, nabij kerkhof.

Onder een fijn laagje dode bladeren begint direct puur zand. Het terrein is vlak.

De boomlaag bestaat uit dikke exemplaren Grauwe abeel, Zomereik en Es. Er is nauwelijks een struiklaag aanwezig (beetje Vlier) en het is een lichtrijk perceel. Op een open (nog lichtrijker) plekje is er veel jonge opslag van Esdoorn en een Kardinaalsmuts. Er is weinig dood hout, op een enkele stronk na, aan één der vallen.

Brandnetel domineert en vormt een dichte kruidlaag, waar enkel wat Hondsdraf onder groeit.

CALB4 (UTM: DS 71 59)

IWVA-bos, zuidoostelijk deel, nabij pompstation

Een vrij kleine (10X30m) open plek op een duintop. Uiteraard geen humuslaag, maar zand is ook 'scherper' en grover dan CAL2 en CAL3, zonder organisch materiaal erin.

In de kruidlaag domineert Zandzegge, maar deze soort vormt slechts een ijle vegetatie. Jacobskruiskruid, Muurpeper, zaailingen van Esdoorn en korstmossen en mossen komen frequent voor, zodat het zand – op wat graafplekken van Konijnen na- volledig 'gefixeerd' is.

Aan de rand van de open plek is de kruidlaag dicht, met Brandnetel, Kleefkruid en dominant zaailingen van Esdoorn. Er staan populieren rond deze duin(top).

CALB5 (UTM: DS 71 59)

IWVA-bos, zuidoostelijk deel.

N*et al*s CAL4 een erg reliëfrijke zone. Geselecteerd omdat er veel dood hout ligt, dat vooral een gevolg is van een zware storm in 1990.

Het is een vrij donkere locatie, ten gevolge van een dichte struik- en jonge boomlaag van Esdoorn en Es (in de door windval ontstane gaten in de boomlaag).

Dikke humuslaag (enkele cm., variabel in dikte) met verterend hout in.

Rond de vallen komen Hondsdraf en mossen abundant voor, Brandnetel occasioneel en Drienerfmuur sporadisch.

CALB6 (UTM: DS 70 59)

IWVA-bos, 'vertuinde' zone, aan de rand van de villawijk, op een vijftal meter van gemaaide gazons.

Het is vlak terrein.

Val 1 : op een donkere plaats, onder een Taxus. Kruidlaag ontbreekt; ca. 1cm strooisel op zand.

Val 2: lichtrijke plek zonder struiklaag (uitgezonderd enkele lage Esdoorns). Zwarte den in boomlaag. Dichte kruidlaag van vooral Overblijvende ossetong (Pentaglottis sempervirens), Brandnetel en Kleefkruid.

Val 3: sterk vergelijkbaar met val 1.

CALB7 (UTM: DS 70 59)

Dicht struweel in de Krakeelduinen. Duintop met humusrijk zand.

Val 1: open plekje tussen de Duindoorn, met vrij dichte kruidlaag van Zandzegge, Vijfvingerkruid en een beetje Brandnetel.

Val 2: tussen de lage Ontariopopulieren (+ Kardinaalsmuts+ Duindoorn+Heggerank). Dichte kruidlaag van Fijne kervel, Zandzegge en Duinriet.

Val 3: open plekje in duindoornstruweel met Ontariopopulieren; Zandzegge en Jacobskruiskruid vormen een vrij dichte kruidlaag.

CALB8 (UTM: DS 70 59)

Reliëfrijk terrein op de overgang Krakeelduinen met Calmeynbos. De vallen zijn in de bosrand geplaatst. Er is een grote oppervlakte kaal zand in de duinen ten gevolge van recreatie. Ook de bosrand is schaars begroeid wegens frequente betreding. Nauwelijks strooisel. Om verstoring te vermijden zijn de vallen tussen ijle vegetatie geplaatst waar de minste betreding leek te zijn.

Val 1 en 2: ijle kruidlaag met frequente aanwezigheid van Jacobskruiskruid en Hondstong (*Cynoglossum officinale*) en in mindere mate Zandzegge. In de struik- en boomlaag: Grauwe abeel.

Val 3 is sterk vergelijkbaar qua kruidlaag, maar met uitgebreide moslaag. Dit heeft vermoedelijk te maken met sterke

beschaduwing door jonge esdoornstruiken aan 1 zijde. Aan de andere zijde domineren de abelen.

2. Hand- en sleepvangsten

Aanvullende sleepvangsten, waarbij er met een sleepnet doorheen de vegetatie gesleept is, vonden plaats op 27 mei 2003 op 5 locaties (CALHV1 tot CALHV5). Deze hebben vooral tot doel vegetatiebewonende spinnen te bemonsteren. Met bodemvallen vangt men immers vooral bodembewonende spinnen.

Op 22 augustus 2003 is er nog een sleepvangst (CALHV6) verricht en is er daarnaast nog een handvangst gedaan op 1 locatie (CALHV7). Daarbij is vooral onder houtstronken en takken gezocht, om gericht kevers of spinnen te bemonsteren die een binding met dood hout hebben.

We overlopen kort deze 7 locaties:

CALHV1: in het gemeentebos, op een open plek, op een zandige duintop. Gesleept doorheen zonbeschenen struiken (Esdoorn, vlier) aan de rand van de open plek en doorheen brandnetelvegetaties. DS 71 60.

CALHV2: gemeentebos, overgang Calmeynbos – Oosthoekduinen, gesleept op zonbeschenen Esdoorns en een Witte abeel. DS 71 60.

CALHV3: gemeentebos, open plekje langs pad, nabij CALB3. Enkel gesleept doorheen brandnetelvegetatie.

CALHV4: aan de bodemvallen CALB3. Gesleept doorheen brandnetel-vegetatie.

CALHV5: aan bodemvallen CALB4, op de duintop. Gesleept doorheen de lage zandzeggevegetatie. Nadien ook doorheen de jonge boomopslag aan de rand van deze open plek.

CALHV6: IWVA-bos, zone met veel dood hout; vooral gesleept doorheen struiklaag.

CALHV7: IWVA-bos, zelfde plek als CALHV6. Gezocht onder dood hout.

Resultaten

Inleiding

In Tabel 2 wordt aangegeven welke spinnensoorten met de bodemvallen gevangen zijn (per locatie) en staat ook de Rodelijststatus en de habitatvoorkeur van de Rodelijstsoorten (volgens Maelfait *et al.*, 1998) vermeld. De afkortingen van de habitats zijn:

God: droog oligotroof (voedselarm) grasland (r : ruig ; t : met graspollen ; b : met plekken kale bodem)

Fdwo: open, nat loofbos

Fddv: randen van droog loofbos

Daarenboven geven we voor elke soort aan tot welke familie ze behoort.

In Tabel 3 worden de gegevens van de sleepvangsten gepresenteerd.

De naamgeving is volgens BOSMANS & VANUYTVEN (2001).

BONTE *et al.* (2002) maakten een uitgebreide analyse van alle onderzoeken naar de spinnenfauna die reeds plaatsvonden in de kustduinen. De variatie in spinnen-gemeenschappen kan in eerste instantie verklaard worden door de variatie in vegetatiestructuur of het successiestadium van de vegetatie. Een tweede belangrijke factor is de lucht- en bodemvochtigheid en een derde de (menselijke of natuurlijke) verstoring van het ecotoop.

Verder stelden ze vast dat in een versnipperd duinlandschap de spinnen-gemeenschappen van grotere habitatplekken stabieler zijn dan die van kleine plekken geschikt habitat. Dat heeft te maken met randeffecten waardoor soorten uit naburige habitats binnendringen ten koste van typische soorten van de habitat zelf.

Algemene bevindingen

Met bodemvallen zijn 1479 spinnen gevangen en gedetermineerd, verdeeld over 78 soorten. Via sleepvangsten zijn 20 spinnensoorten bekomen, waarvan er slechts 8 ook met de bodemvallen waren gevonden. De enkele sleepvangsten leverden dus 12 nieuwe soorten op (deze staan met een * aangeduid in Tabel 3).

Dat brengt het totale soortenaantal voor dit onderzoek in het Calmeynbos op 90

spinnen. Het mag duidelijk zijn dat er nog heel wat soorten te ontdekken zijn, vooral via gerichte vangsten. In bosgebieden leven relatief veel soorten op de vegetatie.

Meer dan één vierde van de soorten is slechts eenmaal met 1 ex. gevonden. De drie talrijkste (>100 ex.) soorten zijn:

Pachygnatha degeeri (Kleine dikkaak): 431 ex. Deze strekspin leeft bij voorkeur op onbeschaduwde vochtige plaatsen en kan daar hoge dichtheden halen (ROBERTS, 1998). Vooral op de duin met zandzeggevegetatie, in het bos (CAL4), zijn er veel gevangen, maar ook in 2 bossen (CAL2 en CAL3).

Pirata hygrophilus (Bospiraat): 159 ex. Een wolfspin die allerlei vochtige plaatsen bewoont, ook in bossen (ROBERTS, 1998). In het studiegebied zijn bijna alle dieren op 1 plaats gevangen (CAL3), maar het is niet duidelijk waarom.

Tenuiphantes flavipes (Zwart wevertje): 111 ex. Een algemene hangmatspin, vooral in bossen (ROBERTS, 1998). De soort is vooral in het oude iepenbosje (CAL1) en de vertuinde zone (CAL6) gevangen en niet buiten het bos in de Krakeelduinen (CAL7).

De 3 (sub)families die qua aantal soorten het best vertegenwoordigd zijn in het bodemvalonderzoek, zijn:

Dwergspinnen (Erigoninae): 22 sp.
Hangmatspinnen (Linyphiinae): 19 sp.
Wolfspinnen (Lycosidae): 8 sp.

Rode-lijstsoorten

Er zijn 9 spinnensoorten gevonden die opgenomen zijn in de Vlaamse Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998), verdeeld over de categorieën:

Bedreigd: 4 soorten: *Agroeca cuprea, Argenna subnigra, Haplodrassus dalmatensis* en *Ozyptila atomaria*;

Kwetsbaar: 5 soorten: *Euryopis flavomaculata, Pardosa saltans, Saloca diceros, Trichopterna cito* en *Zelotes electus*;

Acht soorten hiervan zijn enkel met bodemvallen gevangen, terwijl *Argenna subnigra* enkel middels sleepvangsten bekomen is. We overlopen voor de Rode-lijstsoorten het voorkomen in België, de habitatvoorkeur volgens literatuur en ten slotte het voorkomen in het studiegebied.

Bedreigd

1. *Agroeca cuprea* , de Gouden lantaarnspin, is in de Benelux algemeen in het hele duingebied, terwijl ze in het binnenland zeer lokaal voorkomt op warme plekken (vooral in Zuidoost-België). De soort is nog niet bekend van Limburg, ondanks de vele bemonsteringen in heide en op terrils. Ze leeft er tussen gras of heide maar ook in open bossen tussen mos en onder stenen (ROBERTS, 1998).

Dit laatste gegeven konden we niet bevestigen. We vonden de soort enkel in de bosrand (CAL8; 1 mannetje) en de Krakeelduinen (CAL7; 2 mannetjes), maar niet in het bos, zelfs niet op een warme en lichtrijke plaats (CAL4). Belangrijk om weten is wel dat het om een voorjaarsactieve soort gaat (mannetjes worden van september tot begin mei gevangen, maar vooral in maart en april).

2. *Argenna subnigra*, het Bodemkaardertje, is in Vlaanderen enkel gekend van de kustduinen en in Wallonië van kalkhellingen in de provincies Luik en Namen. In Limburg is ze voor het eerst gevonden in 1994, in de taluds van het albertkanaal in Vroenhoven, op kale krijtbodem (JANSSEN, 1996). De aanwezigheid op deze locatie kon anno 2003 bevestigd worden, terwijl 9 andere onderzochte locaties niet bewoond worden door de soort (INDEHERBERG *et al.*, 2004). In het najaar van 2000 is de soort in het uitgestrekte heidegebied de Teut (Zonhoven) gevonden (1 ex.), op een voormalige akker (omgeven door droge en natte heide) waar zich een vochtminnende vegetatie met Veldrus ontwikkeld heeft (DE BAKKER *et al.*, 2000).

In Nederland is ze niet zeldzaam in de duinen maar wel vrij zeldzaam op de hogere zandgronden (ROBERTS, 1998).

De meeste vindplaatsen wijzen op een voorkeur voor droge en warme plaatsen. In dit onderzoek is een vrouwtje op 27 mei 2003 gevangen met sleepvangsten, op een open plek op een duin in het gemeentebos. Merkwaardigerwijs zijn er op vergelijkbare plaatsen (CAL4, CAL8, eventueel CAL7) geen dieren genoteerd. Deze plaatsen lijken immers geschikt. Ook opmerkelijk is dat deze

bodembewonende soort enkel in de vegetatie gevangen is.

3. *Haplodrassus dalmatensis*, de Gestreepte muisspin, is volgens ROBERTS (1998) in de Benelux vrij algemeen in het hele duingebied en minder algemeen op heides in Noord-België en Zuid-Nederland.

In het studiegebied is ze enkel aan de rand van de open zandvlakte (open duin) gevonden (CAL8, 2 mannetjes).

4. *Ozyptila atomaria*, de Grote bodemkrabspin, zou in de Benelux vrij algemeen zijn in de duinen en op kalkgrasland en minder algemeen op heides (in het binnenland). De soort is nog niet bekend van Limburg, ondanks heel wat bemonsteringen in heide en op terrils. Ze leeft er volgens ROBERTS (1998) op onbeschaduwde, niet te vochtige plaatsen en zoekt 's nachts hogere plaatsen in de vegetatie op.

De soort is op 2 plaatsen waargenomen, meest op de duintop in het bos (CAL4, 7 mannetjes en 4 wijfjes.) en slechts 1 ex. in de Krakeelduinen (CAL7). Alle exemplaren zijn in september gevangen (vooral in eerste helft) terwijl ROBERTS (1998) aangeeft dat de piek in het voorjaar valt (maart-mei). De locatie waar *O. atomaria* het meest voorkomt (CAL4) is de enige plaats waar *O. praticola* niet gevangen is.

Kwetsbaar

5. *Euryopis flavomaculata*, de Geelvlekjachtkogelspin, is plaatselijk algemeen in de hele Benelux. De habitatvoorkeur is vrij breed (zoals o.a. uitgebreid aangetoond door LAMBRECHTS & JANSSEN, 2001): vochtige tot droge en open tot beschaduwde plaatsen.

De soort is enkel in het struweel in de Krakeelduinen gevonden, 1 mannetje in de eerste helft van juni.

6. *Pardosa saltans*, de Zwarthandboswolfspin, is algemeen in de hele Benelux en komt in of nabij bos voor, vaak aan bosranden (ROBERTS, 1998). In het studiegebied is deze wolfspin vooral in het struweel van de Krakeelduinen gevonden (17 ex.) en in mindere mate ook op de open plek in het Calmeynbos, op de duintop (3 ex.).

Het ontbreken in de bosrand CAL8 kan te maken hebben met de zeer schaarse vegetatie in de kruidlaag. Mogelijk verkiest de soort een goed ontwikkelde kruidlaag (zoomvegetatie) die meestal in bosranden te vinden is, maar niet op de zandige, schrale duin waar CAL8 zich situeert.

7. *Saloca diceros*, het Gehoornd sierkopje, is een soort met een interessant voorkeurshabitat: open, moerassig loofbos (MAELFAIT *et al.*, 1998). In Midden-Europa situeren de meeste vindplaatsen zich in droog tot vochtig loofbos (meest in beukenbos), soms in naaldbos, natte graslanden en zelfs steengroeves (HÄNGGI *et al.*, 1995). In Limburg is de soort van 2 plaatsen in het zuiden van de provincie bekend, dus niet in de zandige Kempen. Ze is er gevangen in Alken (in 1992 in de Lapse Beemden) en Hoeselt (in 2000 in het Wijngaardbos te Alt-Hoeselt).

Eén mannetje is in de eerste helft van juni gevangen in het bos met dichte ondergroei (in tegenstelling tot literatuur: open) en met veel dood hout (CAL5). Door de dichte ondergroei is er waarschijnlijk een vochtig microklimaat aanwezig.

8. *Trichopterna cito*, het Stekelloos putkopje, bewoont droge, voedselarme graslanden en heeft kale bodem nodig (MAELFAIT *et al.*, 1998). In het gebied Houterenberg (Tessenderlo, Limburg) is de soort gevonden op een duintje met een kleine oppervlakte kaal zand, door bos omgeven (LAMBRECHTS & JANSSEN, 2001).

In het Calmeynbos is de soort present op de duintop (CAL4) en in de Krakeelduinen (CAL7).

9. *Zelotes electus*, de Duinkampoot, is volgens ROBERTS (1998) in de Benelux algemeen in de duinen en niet zeldzaam op heide in het binnenland. Het voorkeurshabitat zijn droge, schrale graslanden met graspollen (MAELFAIT *et al.*, 1998). In het gebied Houterenberg (Tessenderlo, Limburg) is de soort (samen met T. cito) gevonden op een duintje met een kleine oppervlakte kaal zand, en door bos omgeven (LAMBRECHTS & JANSSEN, 2001).

Tijdens 2 onderzoeken op de Oudsberg (Meeuwen-Gruitrode, Limburg) in 1999 en 2000 was de soort het meest prominent aanwezig in een vrij voedselarm grasland met vrij dichte vegetatie (Schapegras) terwijl ze in buntgrasvegetaties op duinen en tussen

Struikheide minder voorkwam (LAMBRECHTS & JANSSEN, 2002).

In droge heide in Midden-Limburg zat ze het meest op de percelen met lage of schaarse vegetatie: een buntgrasvegetatie in De Teut (Zonhoven) en (intensief) door schapen begraasde percelen in de Tenhaagdoornheide (Houthalen). In dichte, hoge struikheide-vegetaties ontbrak ze veelal (LAMBRECHTS *et al.*, 2000).

Ze is in het onderzoeksgebied gevangen in het struweel in de Krakeelduinen (CAL7; 4 ex.) en vooral veel op de open plek in het bos op de duintop (CAL4; 22 ex.).

Niet op de Rode lijst

Enkele soorten die niet op de Rode lijst staan, zijn toch het vermelden waard.

Cnephalocotes obscurus, het Donker tepelpalpje, komt volgens HANGGI *et al.* (1995) vooral buiten bossen voor, soms in droge ecotopen, maar veelal vochtig tot nat. In het studiegebied vooral in de Krakeelduinen (5 ex.; CAL7) en een enkel ex. in de bosrand aan de rand van de zandvlakte (CAL8).

Ozyptila simplex, de Bonte bodem-krabspin, komt in België wijd verspreid voor, maar is ni*et al*gemeen. In Nederland komt ze maar zeer lokaal voor, niet in het westen van het land. Ze leeft aan de voet van planten en in strooisel, meestal op vochtige en soms zandige plaatsen (ROBERTS, 1998). Ze ontbrak enkel op 2 boslocaties (CAL1 en CAL5) en is opvallend talrijk op diverse plaatsen.

Metellina merianae, de Holen-wielwebspin, is vrij algemeen in de hele Benelux en leeft altijd op vochtige, beschaduwde plaatsen. De vindplaats in CAL5 (1 ex.) is dus zeer logisch, die in CAL8 (2 ex.) schijnbaar veel minder optimaal.

Er zijn 2 *Segestria*-soorten gevangen, telkens 1 ex. in CAL6, de vertuinde zone. *Segestria bavarica*, de Muurzesoog, is minder algemeen in de Benelux dan *S. senoculata*, de Boomzesoog.

Tenuiphantes zimmermanni, het Bos-wevertje, leeft in bossen, liefst vochtig, maar ook droog (ROBERTS, 1998). In het studiegebied het meest in het oud bosje (CAL1) en op de meest schaduwrijke plaats (CAL5). Deze soort toont in dit onderzoek de sterkste binding met bos, een gegeven dat door D. Bonte (med.) bevestigd wordt. *T. flavipes* wordt volgens HANGGI *et al.* (1995) vooral in diverse bostypes gevonden. In dit onderzoek is ze veel gevonden op 2 plaatsen: het oude iepenbosje CAL1 (41 ex.) en de vertuinde zone CAL6 (42 ex.). *T. tenebricola* is ook een bossoort (ROBERTS, 1998), maar slechts éénmaal in het studiegebied waargenomen (1 ex. in CAL2).

Plaatsbesprekingen

Vier locaties liggen qua aantallen gevangen individuen dicht bij elkaar (CAL1, 6, 7, 8). De (veel) hogere aantallen in CAL2, CAL4 en CAL3 worden telkens door 1 soort veroorzaakt resp. *P. degeeri* (2X) en *P. hygrophilus*. Enkel CAL5, een erg donkere locatie die wel reliëfrijk is en rijk aan dood hout, valt opvallend laag uit (slechts 39 ex.).

De soortendiversiteit ligt op 5 plaatsen erg kort bij elkaar: CAL2, CAL3, CA8 (28 soorten) en CAL4 en CAL7 (27 soorten). Nochtans gaat het om heel verschillende plekken: resp. bos (eerste 2) en meer open plekken (laatste 3). De donkere locatie (CAL5) levert maar de helft van de soorten op (15). Het oude iepenbosje en de vertuinde zone resulteren ook in lagere aantallen spinnensoorten (20 resp. 21).

Het belangrijkste criterium om de waarde van de verschillende locaties voor de spinnenfauna te beoordelen, zijn de aantallen Rode-lijstsoorten. Hierbij valt meteen het grote contrast op tussen de meest open plekken (CALB4, CAL7 en CAL8), waar telkens ettelijke Rode-lijstsoorten zijn gevonden, en de boslocaties waar de in Vlaanderen als min of meer bedreigd beschouwde soorten bijna volledig ontbreken (uitgezonderd 1 ex. *Saloca diceros* in CAL5).

We bespreken enkele locaties iets meer in detail:

CAL1: *Monocephalus fuscipes*, *Pachygnatha clercki* en *Tenuiphantes mengei* zijn de 3 soorten die op deze locatie het meest zijn gevangen. Eerstgenoemde wordt vooral in diverse bostypes veel aangetroffen, de tweede is een soort van natte, open ecotopen en de

laatste is een zeer eurytope soort (HÄNGGI *et al.*, 1995). Twee andere soorten die hier talrijk zijn, *T. flavipes* en *T. zimmermanni*, komen daarnaast nog telkens op 1 andere plaats veel voor.

CAL2: van sommige dwergspinnen (Erigoninae) zijn hier de hoogste aantallen gevonden: *Dicymbium nigrum* (34 ex.), *Tiso vagans* (10 ex.) en *Troxochrus scabriculus* (22 ex.). Ook een soort die overigens meer in dichte grasvegetaties buiten bossen voorkomt (*P. degeeri*), is hier talrijk.

CAL5: 2 soorten zijn enkel hier gevonden: *Diplocephalus latifrons* (wordt vooral in bossen gevonden volgens HÄNGGI *et al.*, 1995) en de Rode-lijstsoort *Saloca diceros*.

CAL4 en CAL7 hebben diverse soorten gemeenschappelijk die nergens anders gevonden zijn. Het gaat hier wel vooral om Rode-lijstsoorten (*Ozyptila atomaria, Pardosa saltans, Trichopterna cito* en *Zelotes electus*) en minder 'overige soorten' (*Agroeca proxima, Alopecosa pulverulenta, Pardosa nigriceps*). Op deze locaties komen dus interessante stenotope (kieskeurige wat betreft habitat) soorten voor, die specifiek aan deze open plekjes gebonden zijn.

In CAL7 komen nog 2 extra Rode-lijstsoorten voor ten opzichte van CAL4 (*A. cuprea* en *E. flavomaculata*).

CAL8 doet niet onder voor CAL4 en CAL7 qua aantal spinnensoorten, maar wel qua aantal Rode-lijstsoorten. Dit gegeven is opvallend omdat CAL8 qua loopkevers de absolute toplocatie is voor Rode-lijstsoorten.

Is er een typische bosfauna aanwezig ?

Er zijn een aantal spinnensoorten gevonden die een voorkeur voor bos hebben. Domir De Bakker (schrift.med.) noemt volgende soorten:

- *Saloca diceros*
- *Segestria*-soorten
- *Microneta viaria*
- *Diplostyla concolor*
- *Monocephalus fuscipes*
- *Diplocephalus picinus*
- *Pardosa saltans*
- *Tenuiphantes zimmermanni*
- *Pirata hygrophilus*

waaraan we *T. flavipes, T. tenebricola* en *D. latifrons* mogelijk nog kunnen toevoegen.

Tenuiphantes zimmermanni en *Pardosa saltans* zijn volgens de ervaringen van Dries Bonte (schrift.med.) de soorten uit dit onderzoek met de sterkste binding aan bos, maar deze worden bijvoorbeeld ook gevangen in de Westhoek in verboste struwelen en elzenaanplanten op voormalige akkers.

De Segestria-soorten verkiezen holtes in bomen of muren en zitten ook graag onder schors. Het zijn soorten die zeker gebaat zijn met het ouder worden van bossen.

Stenotope bossoorten (die strengere eisen stellen aan hun habitat en (bijna) uitsluitend in bos voorkomen) ontbreken. Voorbeelden zijn *Coelotes terrestris, Pachygnatha listeri, Hahnia helveola, Tegenaria silvestris, ...*

Coelotes terrestris, de Gewone bostrechterspin, is ondanks zijn Rode-lijststatus (kwetsbaar) vaak zeer talrijk in bossen. Ze vereist een dikke strooisellaag en veel dood hout (ROBERTS, 1998), maar dit is in het studiegebied geen probleem. De meest voor de hand liggende verklaring voor haar afwezigheid is de geïsoleerde ligging van het gebied en niet de habitatkwaliteit.

BONTE *et al.* (1999) vingen in de kustduinen enkele in het binnenland algemene bossoorten als *Neon reticulatus* en *Salticus cingulatus*, die mogelijk indicatief zijn voor toenemende verbossing in de duinen. Deze soorten ontbraken in dit onderzoek.

Besluiten

Tijdens het onderzoek zijn er 90 spinnensoorten vastgesteld, waarvan 9 opgenomen zijn in de Rode lijst. Dit is geen slecht resultaat, maar de loopkeverfauna scoort relatief toch beter (zie verder).

De meest bijzondere spinnen uit het onderzoek, de 4 bedreigde soorten, zijn typische duinbewoners. Ze zijn in de hele Benelux vaak (vrij) algemeen in de resterende

duinen en hun Rode-lijststatus komt voort uit het feit dat ze enerzijds (vooral) beperkt zijn tot de duinen en anderzijds dat de natuurlijke duinbiotopen zeer sterk achteruitgegaan zijn in oppervlakte (zeker de open ecotopen met schrale vegetatie). Deze 4 soorten hadden allen een voorkeur voor de meest open plaatsen. Het aandeel typische bossoorten is vooralsnog laag.

Dankwoord

Veel dank aan Chris Vinckier (VLM BRUGGE) voor het ledigen van de bodemvallen. Een speciaal woord van dank gaat naar Klaas Desmet (VLM BRUGGE; leidend ambtenaar van het project), die het mogelijk maakte de opmaak van het beheerplan te laten ondersteunen door een uitgebreid onderzoek naar ongewervelden.

Referenties

BONTE, D., BAERT, L. & J.P. MAELFAIT (2002). Spider assemblage structure and stability in a heterogeneous coastal dune system (Belgium). *The Journal of Arachnology* 30: 331-343.

BONTE, D., HOFFMANN, M. & J.P. MAELFAIT (1999). Monitoring van het begrazingsbeheer in de Belgische kustduinen aan de hand van spinnen. *Nwsbr. Belg. Arachn.* Ver. 14 (1): 24-36.

BOSMANS, R. & H. VANUYTVEN, 2001. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen. *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* (2001), 16 (2): 44-80.

DE BAKKER, D., MAELFAIT, J.-P., HENDRICKX, F., VAN WAESBERGHE, D., DE VOS, B. THYS, S. & L. DE BRUYN (1998). Relatie tussen bodemkwaliteit en spinnenfauna van Vlaamse bossen: een eerste analyse. *Nwsbr. Belg. Arachnol. Ver.* 13 (3): 58-76.

DE BAKKER, D.; DESENDER, K. & GROOTAERT, P. (2000). *Determinatie en bio-indicatie van bosgebonden ongewervelden. 1. Bio-indicatie van standplaatsvariabelen.* Onderzoeks-opdracht B&G/29/98. Rapport ENT.2000.01, KBIN, Brussel: 146pp.

HANGGI, A., STOCKLI, E. & W. NENTWIG (1995). *Lebensräume Mitteleuropäischer spinnen. Centre suisse de cartographie de la faune.*

INDEHERBERG, M., LAMBRECHTS, J. & P. HENDRICKX (2004). *Opmaak van een natuur-richtplan en beheersplan voor de bermen van het albertkanaal tussen Bilzen en Kanne.* Eindverslag. AEOLUS in opdracht van AMINAL afdeling Natuur (Limburg). Tekstdeel (308 blz.) + Figurenbundel.

JANSSEN, M. (1996). Araneologisch onderzoek van een kanaalberm te Vroenhoven (Z.O.-Limburg, België). *Nwsbr. Belg. Arachnol. Ver.* 11(2): 46-50.

JANSSEN, M. & D. BONTE (1998). Enkele nieuwe en zeldzame spinnen voor Vlaanderen en België. *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* 12 (1): 48-51.

LAMBRECHTS, J., VERHEIJEN, W., GABRIELS, J., GORSSEN, J. & J. RUTTEN. (2000). *Evaluatie van het actuele heidebeheer op de intrinsieke kwaliteiten voor de fauna.* Eindverslag. AEOLUS in opdracht van AMINAL afdeling Natuur (Limburg).

LAMBRECHTS, J. & M. JANSSEN (2001). De arachnofauna van het Vlaams natuurreservaat 'Houterenberg-Pinnekenswijer'. *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* (2001), 16 (3): 87-100.

LAMBRECHTS, J. & M. JANSSEN (2002). Spinnen in het stuifzand: de arachnofauna van de Oudsberg in Meeuwen. *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* (2002), 17 (2): 28-49.

MAELFAIT, J.P., BAERT, L., JANSSEN, M. & M. ALDERWEIRELDT (1998). A Red list for the spiders of Flanders. *Bulletin van het K.B.I.N.* 68 :131-142.

ROBERTS, M. J. (1998). *Tirion spinnengids.* Tirion, Baarn. 397 blz.

ZWAENEPOEL, A., VAN DE GENACHTE, G. & J. LAMBRECHTS (2004). *Natuur- en bosbeheerplan voor de Oosthoekduinen, het Calmeynbos en de Krakeelduinen (De Panne).* Wvi & Aeolus, i.o.v. Aminal afdeling Natuur, opvolging studie VLM Brugge, 422 p. + bijlagen.

Spinnensoort	Familie	Rode lijst	Habitat	CALB1	CALB2	CALB3	CALB4	CALB5	CALB6	CALB7	CALB8	Totaal
Tegenaria agrestis	Agelenidae										2	2
Tegenaria atrica	Agelenidae										1	1
Araneus diadematus	Araneidae										1	1
Clubiona comta	Clubionidae								1			1
Clubiona lutescens	Clubionidae				2		1					3
Clubiona pallidula	Clubionidae			1	3			1				5
Clubiona terrestris	Clubionidae								12		1	13
Cevatinella brevis	Erigoninae									1		1
Cevatinella scabrosa	Erigoninae			3	1	1		3	4	1	1	12
Cnephalocotes obscurus	Erigoninae									5	1	6
Dicymbium nigrum	Erigoninae			14	34	14				2		64
Diplocephalus latifrons	Erigoninae							1				1
Diplocephalus picinus	Erigoninae			2	3	3			6		1	15
Erigone dentipalpis	Erigoninae				1						7	8
Gongylidium rufipes	Erigoninae					7	1	3	1		3	15
Maso sundevalli	Erigoninae						1				1	2
Micrargus herbigradus	Erigoninae			1	1							2
Monocephalus fuscipes	Erigoninae			11		1		1				13
Oedothorax retusus	Erigoninae				1	1						2
Pocadicnemis juncea	Erigoninae									1		1
Saloca diceros	Erigoninae	K	Fdwo					1				1
Tiso vagans	Erigoninae				10	2					2	14
Trichopterna cito	Erigoninae	K	Godb				3			1		4
Troxochrus scabriculus	Erigoninae			3	22	15			1	3	14	58
Walckenaeria acuminata	Erigoninae				1							1
Walckenaeria antica	Erigoninae					2	8					10
Walckenaeria atrotibialis	Erigoninae			5	3	12		2	1	3	1	27
Walckenaeria cuculiata	Erigoninae							1				1
Haplodrassus dalmatensis	Gnaphosidae	B	Godt								2	2
Haplodrassus signifer	Gnaphosidae						4			6	7	17
Micaria pulicaria	Gnaphosidae						1					1
Zelotes electus	Gnaphosidae	K	Godt				22			4		26
Bathyphantes gracilis	Linyphiinae			2								2
Bathyphantes nigrinus	Linyphiinae				8	8						16
Centromerus sylvaticus	Linyphiinae				1	1				2		4
Diplostyla concolor	Linyphiinae			1	4	1						6
Floronia bucculenta	Linyphiinae						1					1
Helophora insignis	Linyphiinae				1							1
Linyphia hortensis	Linyphiinae			1							1	2
Linyphia triangularis	Linyphiinae					1					1	2
Vejovis saxatilis	Linyphiinae					1						1
Micrometa viaria	Linyphiinae				4				1			5
Neriene clathrata	Linyphiinae				2	3			1		3	9
Pallidiphantes pallidus	Linyphiinae			1	7		1		1	2		12
Stemonyphantes lineatus	Linyphiinae						2					2
Tapinopa longidens	Linyphiinae					1			2			3
Tenuiphantes flavipes	Linyphiinae			41	9	9	1	7	42		2	111
Tenuiphantes mengei	Linyphiinae			15				1	1	1		18
Tenuiphantes tenebricola	Linyphiinae				1							1
Tenuiphantes tenuis	Linyphiinae			4	1	1	5	1		1	3	16
Tenuiphantes zimmermanni	Linyphiinae			10		3		12	4			29
Agroeca cuprea	Liocranidae	B	Godt							2	1	3
Agroeca proxima	Liocranidae						3			7		10
Alopecosa pulverulenta	Lycosidae						3			1		4
Pardosa nigriceps	Lycosidae						2			1		3
Pardosa pullata	Lycosidae						16					16
Pardosa saltans	Lycosidae	K	Fddv				3			17		20
Pirata hygrophilus	Lycosidae				3	154			1	1		159
Pirata latitans	Lycosidae				1				1			2
Trochosa ruricola	Lycosidae			1								1
Trochosa terricola	Lycosidae				2	1	19			9		31
Metellina merianae	Metidae							1			2	3
Ero furcata	Mimetidae					1					1	2
Euophrys frontalis	Salticidae						3					3
Segestria bavarica	Segestriidae								1			1
Segestria senoculata	Segestriidae								1			1
Pachygnatha clercki	Tetragnathidae			5		1						6
Pachygnatha degeeri	Tetragnathidae			1	121	23	245		2	23	16	431
Enoplognatha thoracica	Theridiidae						3				15	18
Euryopis flavomaculata	Theridiidae	K	Godt							1		1
Robertus lividus	Theridiidae							1		1	1	3
Ozyptila atomaria	Thomisidae	B	Godt				11			1		12
Ozyptila praticola	Thomisidae			3	16	8		3	21	2	26	79
Ozyptila simplex	Thomisidae				8	32	38		1	7	3	89
Xysticus cristatus	Thomisidae						1					1
Xysticus kochi	Thomisidae						5					5
Zora spinimana	Zoridae						1					1
Totaal aantal individuen				125	271	308	404	39	106	106	120	1479
Totaal aantal soorten				20	28	28	27	15	21	27	28	78
totaal aantal Rode-lijstsoortensoorten				0	0	0	4	1	0	6	2	8

Tabel 2. Overzicht van de bodemvalvangsten
Table 2. Overview of pitfall catches

Tabel 3. Sleepvangsten (soorten niet met bodemvallen gevangen)*
Table 3. Net sweeping catches (species not found in pitfall traps)*

Soort	Familie	Rode lijst	Habitat	CALHV1	CALHV2	CALHV3	CALHV4	CALHV5	CALHV6	CALHV7	Totaal
Araniella cucurbitina *	Araneidae				2						2
Clubiona lutescens	Clubionidae					1					1
Clubiona pallidula	Clubionidae			1							1
Argenna subnigra *	Dictynidae	B	Godb	1							1
Ceratinella scabrosa	Erigoninae						1				1
Gongylidium rufipes	Erigoninae			1		5	1	1			8
Linyphia hortensis	Linyphiinae			2			1	1			4
Meioneta innotabilis *	Linyphiinae			1							1
Tenuiphantes tenuis	Linyphiinae			1							1
Tenuiphantes zimmermanni	Linyphiinae									1	1
Metellina mengei *	Metidae			1			2	8			11
Metellina segmentata *	Metidae								3		3
Philodromus aureolus *	Philodromidae					1					1
Philodromus dispar *	Philodromidae			1							1
*Heliophanus cupreus**	Salticidae							1			1
Tetragnatha montana *	Tetragnathidae			1			2				3
Anelosimus vittata *	Theridiidae			1	5			1			7
Enoplognatha latimana *	Theridiidae								3		3
Enoplognatha ovata *	Theridiidae						1				1
Ozyptila simplex	Thomisidae							1			1
Totaal aantal individuen				11	7	7	8	13	6	1	53
Totaal aantal soorten				10	2	3	6	6	2	1	20

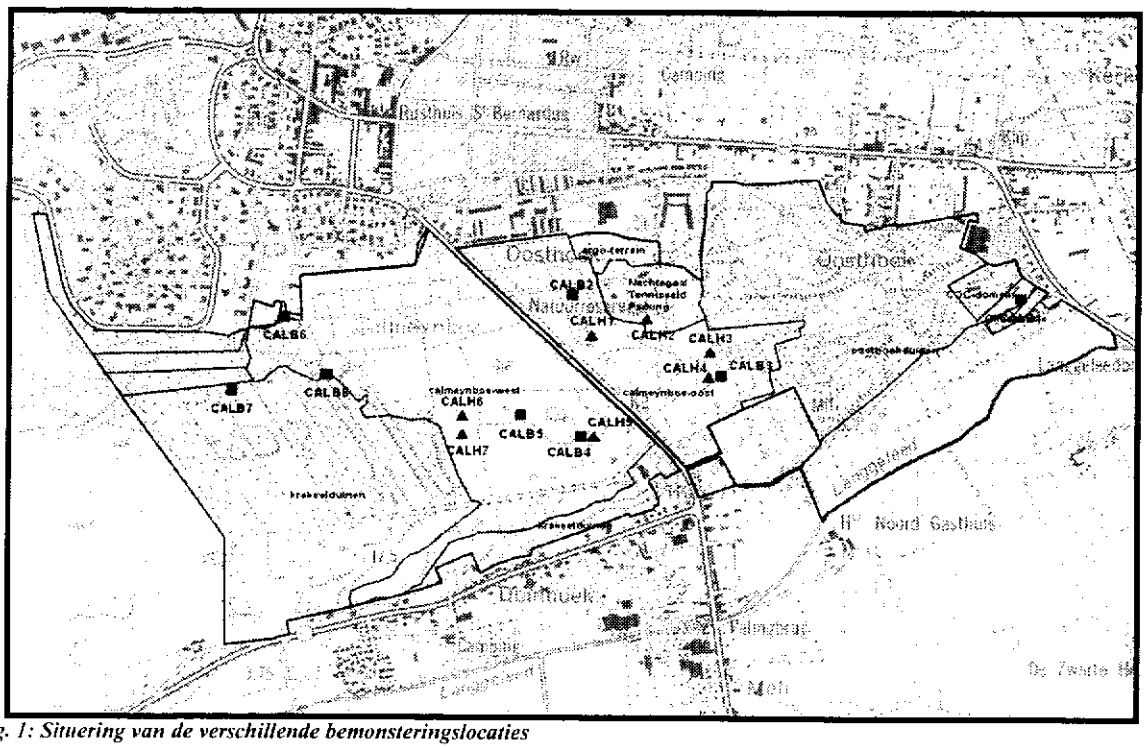

Fig. 1: Situering van de verschillende bemonsteringslocaties
Fig. 1: Location of the different sampling sites

Het "monster van Loch Ness" onder de Belgische spinnen (*Eresus* sp.) terug waargenomen.

KOEN VAN KEER

Oude Beurs 60, 2000 Antwerpen

Samenvatting

Op 29 september 2004 wordt door een wandelaarster op de Kalmthoutse Heide een spin waargenomen die weinig aan de verbeelding overlaat: "rood met vier zwarte stippen". De spin werd niet gevangen, maar er zijn een aantal indicaties in de richting van een betrouwbare waarneming van een Eresus*-soort.*

Résumé

*Le 29 septembre 2004, une promeneuse remarque dans le « Kalmthoutse Heide » une araignées très spécifique: "corps rouge pourvu de quatre points noires". L'araignée n'a pas été capturée, mais il pourrait s'agir ici d'une observation crédible d'une espèce d'*Eresus.

Summary

On the 29th of september, a walker on the Kalmthoutse Heide observes a spider which leaves little to the imagination: "red with four black spots". The spider wasn't caught, but there are indications for a reliable observation of an Eresus *species.*

Inleiding

Het voorkomen van *Eresus* in ons land is omgeven door meer dan één raadsel. Vooreerst is er in de Belgische collecties geen enkel materieel bewijs voor het feit dat de spin hier ooit zou gevonden zijn (BOSMANS & VANUYTVEN, 2001). We moeten ons beroepen op de literatuurgegevens van Becker (BECKER, 1896) om het voorkomen in België te verantwoorden. Hij verzamelde een *Eresus*soort in Genk (Limburg) en Soulme (Namen). Welke soort dat juist was, is ook al onzeker. BOSMANS & VANUYTVEN (2001) gaan er in de "Herziene soortenlijst van de Belgische spinnen" van uit dat dat waarschijnlijk *Eresus sandaliatus* was. De soort *Eresus niger* bleek dan weer een synoniem voor *Eresus cinnaberinus*.

Heel af en toe duikt een melding op van iemand die de opvallende spin (een mannetje) gezien heeft, maar nog nooit belandde een exemplaar bij een lid van ARABEL. In 1986 meldt Herman Vanuytven een sighting in Haaltert door een lid van de milieugroep Denderleeuw (VANUYTVEN, 1986). Het exemplaar werd niet gevangen.

(Geen) materiaal (I)

Woensdag 29 september 2004: Heidi Monu keert omstreeks 16u30 met haar kinderen terug van een stevige wandeling op de Kalmthoutse Heide. Zij zijn op zoek geweest naar paddestoelen. Het weer is zeer

goed voor de tijd van het jaar: warm en zonnig. In een heidebosje ontwaart zij plots een felrode spin met vier zwarte punten. Het dier zit klaarblijkelijk te zonnen. Wanneer ze dichterbij komt en de heidestruik beroert, laat de spin zich een eindje vallen, maar blijft toch zichtbaar. Het dier is duidelijk levend en wel.

Heidi doet enkele dagen later het verhaal over de merkwaardige spin aan een gemeenschappelijke vriend die het mij vertelt. Ik besluit op 5 oktober 2004 zelf op onderzoek te gaan. Ik zoek Heidi op en zij vergezelt me naar de plaats waar ze de spin zag. Ik zoek de omgeving enkel uren af, echter zonder resultaat. Ik leg Heidi enkele foto's van spinnen voor en zij meent het mannetje van Eresus formeel te herkennen. Om heel zeker te zijn vraagt zij ook aan haar kinderen nog eens een beschrijving van de spin. Zij beweren hetzelfde gezien te hebben: een rode spin met vier zwarte stippen.

Hoe betrouwbaar?

Er zijn een aantal argumenten waarom we deze melding serieus kunnen nemen:

- Het biotoop op de vindplaats komt overeen met wat we in de literatuur terugvinden (heide op zandgrond) (o.a. ROBERTS, 1995).
- De locatie dicht bij de Nederlandse grens sluit aan bij het gegeven dat *Eresus* op verschillende plaatsen juist over de grens in Nederland vrij algemeen te vinden is (BOSMANS & VANUYTVEN, 2001)
- De periode waarin het mannetje van Eresus volwassen is, klopt ook
- Het mannetje van *Eresus* is door de specifieke kleurtekening nagenoeg onmiskenbaar (en werd in dit geval a.d.h.v. een foto "formeel herkend").

Verder bevat deze melding mogelijk nuttige informatie bij het zoeken naar de soort:

- mannetje dagactief bij goed weer, zonnend in heidestruik
- levend eind september

(Geen) materiaal (II)

Door deze melding komt me nog een andere sighting ter ore. Via Dr. Raskin uit Wuustwezel kom ik in contact met Jef Ruts. Deze man vertelt me dat hij een tiental jaar geleden een mannelijk exemplaar van *Eresus* vond in "De Cuyck". Dit is een gemeentelijk stukje loofbos in Wuustwezel van ca. 10ha, dat vrij toegankelijk is. Zoals met alles in deze grensstreek ligt heidegebied nooit veraf.

Ook deze sighting lijkt me geloofwaardig omdat de man allerlei overdrijvingen die ontstonden door het verhaal over te leveren, reduceerde tot een sober gegeven (kleine spin, slechts één keer gezien, 10 jaar geleden, bij warm weer). De loutere herinnering toont aan dat de verschijning van *Eresus* desalniettemin een zekere indruk op hem heeft gemaakt.

Conclusie?

Hoewel elk materieel bewijs tot op heden blijft ontbreken, lijkt het hoe langer hoe waarschijnlijker dat Eresus in het noorden van de provincie Antwerpen voorkomt.

Wordt ongetwijfeld vervolgd...

Literatuur

BECKER, L. 1896. *Les Arachnides de Belgiques.* Annales du Musée royal d'Histoire naturelle de Belgique XII: 1-378.

BOSMANS, R & H. VANUYTVEN. 2001. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen (Araneae). *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* 16(2):44-80.

ROBERTS, M.J. 1995. *Spiders of Britain & Northern Europe.* Harper Collins Publishers.

VANUYTVEN, H. 1986. *Eresus niger* in België? *Nwsbr. Belg. Arachn. Ver.* 1(2):5-6.

Drie nieuwe spinnen voor de Belgische fauna

HERMAN DE KONINCK(1), WOUTER DEKONINCK(2), MAARTEN JACOBS(3) & VEERLE VERSTEIRT(2)

(1) Smalvoortstraat 47/2, 2300 Turnhout

(2) Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 35, 1000 Brussel

(3) Molenheide 173, 2243 Pulderbos

Samenvatting

Tijdens een onderzoek naar verbossing in de Voerstreek werd Cetonata laticeps *gevangen en bij een bemonstering van korstmos- en heidevegetatie in Malle en Weelde werd* Zora pardalis *aangetroffen.* Gibbaranea omoeda *werd gevonden in Mohimont. De drie soorten zijn nieuw voor België.*

Résumé

Cetonata laticeps *a été trouvée lors d'une étude de boisements dans la région des Fourons et* Zora pardalis *lors d'un échantillonnage d'une bruyère lichéneuse à Malle et Weelde.* Gibbaranea omoeda *à été trouvée à Daverdisse. Ces trois espèces sont nouvelles pour la faune belge.*

Summary

During research on effects of aforestation in the Voer-area, three new species for Belgium were found: Cetonata laticeps , Zora pardalis *and* Gibbaranea omoeda.

Inleiding

Tussen april en oktober 2003 werd door AMINAL afdeling Bos & Groen een bemonstering uitgevoerd in de Voerstreek. Het doel was de invertebraten te onderzoeken in aangeplante en spontaan verboste akkers. Er werden ook controlestations geplaatst in al bestaand bos.

Er werd gebruik gemaakt van bodem -, vliegen - en malaisevallen met telkens drie bodem- en vliegenvallen en een malaiseval per station. De vermelde data zijn de ledigingsdatums der vallen.

Materiaal

Van ***Cetonata laticeps*** **(CANESTRINI 1868)** werden twee mannetjes aangetroffen in een malaiseval op 07/08/2003 en een vrouwtje op 22/08/2003 in een bodemval van hetzelfde station. Deze stonden opgesteld in het oud bos, (bos sinds de Ferraris 1775) van het domein Altenbroek (UTM FS 97 26) te 's

Gravenvoeren. Dit gebied is eigendom van Natuurpunt en een 42 ha. groot blok wordt door 7 à 8 Galloway-runderen begraasd. Het is een gemengd loofbos met dominantie van Eiken- berken. De ondergroei bestaat uit lelietje-van-dalen *(Convallaria majalis)* en wilde kamperfoelie *(Lonicera periclymenum)* als determinerende planten. Maar toch is het eerder een open vegetatie (kruidlaag max. 25% bedekking) met zelfs hier en daar een klein plukje vrije bodem. Mos is er bijna niet. De strooisellaag is zeer goed ontwikkeld (oud bos) en de afstand tot open ruimte is 37,5 m. Er is bovendien behoorlijk wat dood hout aanwezig. De mannetjes van deze soort, die vroeger tot de Clubionidae onderfamilie Corinninae werd gerekend, zijn gemakkelijk herkenbaar aan het lange cymbium en de lange dunne embolus. Ze worden aangetroffen op of onder boomschors (ROBERTS, 1998). Ook GRIMM (1986) vermeldt stammen van fruitbomen, eiken, kastanjes en sparren, meest in een schuilplaats onder de schors. Volgens REINMOSER (1937) hebben ze een voorkeur voor droge, zandige gebieden waar ze in de zomer op en in de winter onder schors van eiken en naaldhout leven. De eicocons worden door het wijfje bewaakt.

Het is dus opmerkelijk dat beide vangsten gedaan werden met andere vangstmethodes wat doet vermoeden dat de soort zich over de bodem verplaatst om zich te verspreiden. Een zoektocht langs de databases laat zien dat deze soort o.a. voorkomt in zuidwest Duitsland, Centraal-Europa zonder Polen, Corsica, Italië en Spanje.

Tussen 01/03/2003 en 01/03/2004 werden op een heideterrein te Malle (FS 22 18) een reeks bodemvallen geplaatst, verdeeld over zes stations om de loopkevers te bemonsteren. De loopkevers werden maandelijks manueel verzameld en de potten werden over de periode vijfmaal geleegd. De spinnen werden ook uitgesorteerd en gedetermineerd. Hierbij werd in twee stations ***Zora pardalis* SIMON 1878** gevonden.

In het eerste station werden op 15/05/2003 twee mannetjes en op 17/06/2003 een vrouwtje gevonden. In de bosrand, voornamelijk grove den *(Pinus silvestris)*, is op deze plaats een spaarzaam beboste duin met een Z-ZO expositie. Deze duin is ijl begroeid met berken en enkele jonge grove dennetjes. De bodem is begroeid met haarmossen en korstmossen (vnl. rood bekermos en gekronkeld heidestaartje) en hier en daar groepjes bochtige smele *(Deschampsia flexuosa)*.

In het tweede station werd op 15//05/2003 een mannetje gevonden in een schraal graslandje. Vroeger was dit waarschijnlijk een heideterreintje met veel open korstmos-vegetatie maar door omfrezen ontstond hier een meer voedselrijke storings-vegetatie op een luchtige bodem. Tussen de vergraasde delen zijn vele spaarzaam begroeide plaatsen met leermossen (soredieus en klein leermos) en open rendiermos maar ook muurpeper *(Sedum acre)*. Ook is er een ijle maar goed ontwikkelde kruidlaag met jacobs-kruiskruid *(Senecio jacobea)*, sint-janskruid *(Hypericum perfo-ratum)* en ooievaarsbek *(Germanium spec.)*.

Op een heideterrein te Weelde (FS 37 95) werden begin 2004 drie bodemvallen geplaatst. Op 15/07/2004 werd ook hierin een mannetje van ***Zora pardalis*** gevonden. Het terrein bestaat uit een mengeling van struikheide *(Calluna)*, vergraasde stukken met duinriet *(Calamagrostis epigeios)* , fioringras *(Agrostis stolonifera)* en bochtige smele *(Deshcamsia flexuosa)* en open plekken met mannetjesereprijs *(Veronica officinalis)*, schapezuring *(Rumex acetosella)*, muizen-oortje *(Hieracium pilosella)*, *Festuca spec.* en haar- en korstmossen.

Zora pardalis komt zoals *Cetonata laticeps* voor in Centraal-Europa, Corsica, Spanje en Italië maar is overal zeldzaam. Ze is ook gekend uit Nederland (ROELOFS-DITTERS, 1996) waar ze gevonden is op de Strabrechtse Heide nabij Eindhoven in wilgenstruweel en vochtig grasland in een voedselrijk beekdal, dat in de winter overstroomd. ROBERTS (1998) vermeldt ook vochtige vergraste heide en droge jeneverbosjes als biotoop.

In verschillende bossen in de Ardennen werd in 2002 en 2003 in het kader van XILOBIOS onderzoek gedaan naar de verspreiding en de invloed van organismen die in dood hout leven waarbij de spinnen ook werden uitgesorteerd. In een bosbestand te Mohimont (FR 53 44) werd op 07/07/2003 in een malaiseval een mannetje aangetroffen van ***Gibbaranea omoeda* (THORELL 1870)**. De val

stond opgesteld in een halfopen eikenbestand met 90% zomereik *(Quercus robur)* en 10% ruwe berk *(Betula verrucosa)*. De ondergroei bestond uit braam *(Rubus spec.*, 40%) en blauwe bosbes *(Vaccinium myrtillus*, 30%) met nog wat haarmos *(Polytrichum spec.*, 5%) en pitrus *(Juncus effusus*, 5%). De ondergrond was stenig.

Deze grootste soort van het genus Gibbaranea komt het meest voor op sparren en dennen in middengebergtes (ROBERTS, 1998). HÄNGGI *et al.* (1995) vermelden ook o.a. vochtig weiland, veenmos en eikenbos als vindplaatsen. Volgens HEIMER & NENTWIG (1991) en WIEHLE (1931) wordt ze zelden gevangen omdat ze hun web in de boomkroon maken.

Ze word gevonden in heel Europa, met uitzondering van Nederland en Groot-Brittannië, en in de Scandinavische landen.

Dankwoord

Graag zou ik het KBIN willen bedanken voor het te beschikking stellen van het materiaal en in het bijzonder Domir De Bakker voor het uitsorteren. Verder nog Johan en Koen Van Keer voor de literatuur en het nalezen van de tekst en Jan Bosselaers voor het bevestigen van de determinaties.

Referenties

GRIMM, U. (1986). Die Clubionidae Mitteleuropas: Corinninae und Liocranidae (Arachnida, Aranaea). *Abh. Naturw. Verh. Hamburg*. 27: 1-91.

HÄNGGI, A., STÖCKLI, E. & NENTWIG, W. (1995). *Lebensräume Mitteleuropäischer Spinnen*. Misc. Faun. Helv. 4.

HEIMER, S. en NENTWIG, W. (1991). *Spinnen Mitteleuropas*. Verlag Paul Parey. Berlin/ Hamburg.

REIMOSER, E. (1937). *VIII: 16. Spinnentiere oder Arachnoidea, Familie:Gnaphosidae oder Plattbauchspinnen. 17. Familie:Anyphaenidae oder Zartspinnen. 18. Familie:Clubionidae oder Röhrenspinnen.* In: DAHL, M. & H. BISCHOFF (Hrsg.): Die Tierwelt Deutschands. Jena:1-42, 42-44, 45-99.

ROELOFS-DITTERS, E. (1996). Zora pardalis Simon op de Strabrechtse Heide. *Nieuwsbrief SPINED 10:* 1-2.

ROBERTS, M. (1998). *Spinnengids*. Tirion pp. 144-145, p.155.

WIEHLE, H. 1931. *VI: 23 Spinnentiere oder Arachnoidea, Familie Agelenidae- Araneidae.* In: DAHL, M. & H. BISCHOFF (Hrsg.): Die Tierwelt Deutschands. Jena.

Geraadpleegde websites:

www.arachnologia.edu.pl/wykazpaj.html - 41k

www.cl.bas.bg/bulgarianspiders/new_page

www.knnv.nl/eindhoven/iwg/Araneae/SpiBenelux

www.julia-nki.hu/pokasz/fajlistaq1.html

www.zin.ru/projects/zooint_r/alltaxa2.htm - 101k

www.fauna-iberica.mncn.csic.es/htmlfauna/faunibe/zoolist/arach/aranei.html

eresus.free.fr/inventai.html - 47k

www.faunaitalia.it/checklist/invertebrates/families/Zoridae.html - 2k

http://www.butbn.cas.cz/klimes/arachno/abc.html

Korte berichten (1)

Enkele interessante spinnenvangsten in het Oosten van ons land.

LÉON BAERT

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, afd. Arachnomorfen, Vautierstraat 29, 1000 Brussel

Comaroma simoni BERTKAU, 1889

- 1 wijfje te Ramioul (Flémalle) in een esdoornbosje, met veel dode bomen, gelegen in een oude steengroeve verlaten sinds de 19de eeuw. Gevangen tussen 17 en 21 juni 2003 (C.E.L. leg.).

- 2 wijfjes in een "oud bos" bestand (heesterbegroeing van Esdoorn, Es, Hazelaar en Berk met rijk ondergroei van grassen, struiken en kruiden) gelegen in het Alsserbos te Sint-Pieters-Voeren. Gevangen tussen 1 en 14 mei 2003 en tussen 4 maart en 6 april 2004 (W. Dekoninck leg.).

Deze soort is gekend van Antheit (oude steengroeve, kalkrijk: 4 wijfjes gevangen tussen 13 april en 25 mei 1990 (L. BAERT leg;)) en Moha (wilgenbosje op steengruis-bodem bedekt met mossen: 1 wijfje gevangen tussen 31 juli en 14 augustus 1979 (BAERT, 1980; VAN KEER & VANUYTVEN, 1993).

Heliophanus tribulosus SIMON, 1868

- 2 mannetjes en 1 wijfje in de westelijke steengroeve van Chokier. Kalkgrasland zuidelijk gericht. Gevangen op 15 juni 2003 (mannetjes) en op 21 juli 2003 (wijfje) (M. Dethier leg.).

- 1 wijfje in de oostelijke steengroeve van Chokier. Begroeid met Amerikaanse eik en klimop als ondergroei. Gevangen op 26 augustus 2003 (M. Dethier leg.).

Deze soort wordt in de catalogus van de Salticidae (JANSSEN & BAERT, 1987) gemeld langs een Zuid-Noordelijke as tussen 4°30' en 5°40 Oosterlengte. Zuidelijk van ons land in het zuiden van de provincie Namur (Nismes, Yvoir en Dinant) en noordelijk van ons land in het Noorden van de provincie Vlaams Brabant (Diest) en het Oosten van de provincie Limburg (Genk, Helchteren, Molenbeersel).

Philodromus rufus WALCKENAER, 1826

1 mannetje in de "Réserve du Rocheux" te Theux. In de buurt van een poeltje in een kalkgrasland. Werd gevangen tussen 21 en 27 mei 2003 (Quoilin & Poumay leg.).

Is vermeld van Bree (Prov. Limburg) en Heure-en-Famenne (Prov. Namur) (SEGERS & BAERT, 1991).

Walckenaeria mitrata (MENGE, 1868)

2 mannetjes te Ramioul (Flémalle) in een esdoornbosje, met veel dode bomen, gelegen in een oude steengroeve verlaten sinds de 19de eeuw. Gevangen op 6 mei 2003 (C.E.L. leg.).

Deze soort is gekend van vijf vindplaatsen: Bornem (Prov. Antwerpen), Ivoz-ramet (Prov. Liège), Gimnée en Xhoris (Prov. Namur) en Neigem (Provincie Oost-Vlaanderen) (BAERT, 1996).

Xysticus robustus (HAHN, 1832)

1 mannetje in de "Thier du Gibet" te Theux. Zuidgericht kalkgrasland met *Bromus erectus* en lichte aanvang van bosontwikkeling. Gevangen tussen 24 en 28 juni 2003 (Quoilin & Poumay leg.).

L. Becker meldde deze soort van de Provincie Luxemburg (Barvaux-lez-Durbuy, La Roche-en-Ardenne), terwijl ze recentelijk in de Provincie van Namur (Nismes en treignes) werd gemeld (JANSSEN, 1993).

Agelena gracilens C.L. Koch, 1841 vs. *Agelena labyrinthica* (CLERCK, 1757)

In Chokier werd in dezelfde periode (21-25 juni 2003) *Agelena labyrinthica* in de centrale steengroeve met mesofiel grasland aangetroffen, terwijl *Agelena gracilens* in de daarnaast gelegen westelijke steengroeve met xerophiel kalkgrasland (zuidelijk gericht) werd gevangen (M. Dethier leg.).

Literatuur

BAERT, L. (1980). Comaroma simoni BERTKAU. araignée nouvelle pour la faune belge. *Bulletin et Annales de la Societé royale belge d'Entomologie*, 116 : 57-58.

BAERT, L. (1996). Catalogus van de spinnen van België. Deel XIV. Linyphiidae (Erigoninae). *Studiedocumenten van het K.B.I.N.*, 82: 1-179.

JANSSEN, M. (1993). Catalogus van de spinnen van België. Deel XIII. Thomisidae. *Studiedocumenten van het K.B.I.N.*, 71: 53-75.

JANSSEN, M. & BAERT, L. (1987). Catalogus van de spinnen van België. Deel IV. Salticidae. *Studiedocumenten van het K.B.I.N.*, 43: 1-32.

SEGERS, H. & BAERT, L. (1991). Catalogus van de spinnen van België. Deel IX. Philodromidae. *Studiedocumenten van het K.B.I.N.*, 64: 31-42.

VAN KEER, J. & VANUYTVEN, H. (1993). Catalogus van de spinnen van België. Deel XI. Theridiidae, Anapidae en Theridiosomatidae. *Studiedocumenten van het K.B.I.N.*, 71: 7-44.

Korte berichten (2)

Achaearanea acoreensis (BERLAND, 1932), een zuiderse immigrant (Araneae, Theridiidae)

HERMAN VANUYTVEN

Constant Jorislaan 19, 2100 Antwerpen-Deurne (Herman.Vanuytven@pandora.be)

Inleiding

De laatste jaren werden reeds verscheidene spinnen in België ontdekt die duidelijk het land werden ingebracht met allerlei goederen. Vooral via planten worden blijkbaar nogal wat spinnen ingevoerd. Aangezien deze planten hier in serres verder gekweekt worden zijn sommige soorten in staat levensvatbare kolonies te ontwikkelen. De spin die ditmaal gevonden werd is *Achaearnea acoreensis* (BERLAND, 1932). Haar natuurlijk verbreidingsgebied is voor zover gekend Portugal, de Azoren en Madeira. Ze werd ook gevonden in de VSA (Californië) en Nieuw Zeeland (LEVI, 1967).

Bespreking

Op een plantenbeurs in Schoten in september 2002, kocht ik enkele *Ceropegia's*. *Ceropegia's* zijn vetplanten uit voornamelijk warme gebieden die hier binnenhuis worden gehouden. Op twee van deze planten vond ik een onvolwassen spinnetje. Beide werden opgekweekt met springstaarten en andere kleine insectjes en bleken mannetjes van *Achaearnea acoreensis* te zijn. Dit zijn zeer kleine kogelspinnetjes waarvan het mannetje nauwelijks 2 mm groot is. De determinatie gebeurde met de artikels van DENIS (1962) en LEVI (1967). De soort werd in de VSA ook als *A. geochares* (LEVI, 1955) beschreven volgens LEVI (1967). In sommige delen van Californië zijn ze vrij gewoon aldus Levi.

Van de plantenverkoper vernam ik dat hij de betreffende planten had gekocht van een kweker uit Denemarken. Hijzelf woonde in Nederland, waar ze enige tijd in zijn serre verbleven. Of de spinnen van de serres in Denemarken zijn meegekomen, of pas in Nederland op de planten terecht kwamen is moeilijk na te gaan.

Besluit

De levendige handel die er bestaat tussen de vele kwekers van zuiderse planten laat ons vermoeden dat vele spinnen en andere kleine dieren voortdurend van de ene serre naar de andere worden verplaatst. Aangezien deze serres alle verwarmd zijn en een hoge luchtvochtigheid hebben, zullen vele soorten kolonies kunnen vormen.

Literatuur

DENIS J. (1962). Les Araignées de l'Archipel de Madère (Mission du Professeur Vandel), *Publções Inst. Zool. Dr Augusto Nobre*, Vol. 79, p. 9-118.

LEVI H.W. (1955). 'The spider genera Coressa and Achaearanea in America North of Mexico (Araneae: Theridiidae)', *Am. Mus. Novit.*, Vol. 1718, p. 1-33.

LEVI H.W. (1967). 'Cosmopolitan and pantropical species of Theridiid spiders (Araneae: Theridiidae)', *Pacif. Insects, Vol. 9*, No. 2, p. 175-186.

Korte berichten (3)

Spin van het Jaar 2005 - De Huiszebraspin - *Salticus scenicus* (Clerck 1757)

Proclamatie door de Belgische Arachnologische Vereniging ARABEL en de Arachnologische Gesellschaft (ARAGES) op 7 januari 2005

De huiszebraspin of harlekijn is waarschijnlijk geen onbekende voor de meeste mensen: wie heeft dit kleine, zwart-wit gestreepte spinnetje op zonnige dagen nog niet over huis- of tuinmuren zien sluipen? Maar wie speelde er al met deze harlekijn of kende zijn naam?

De Duitstalige vereniging van spinnenliefhebbers, Arachnologische Gesellschaft (ARAGES; www.arages.de), verkiest al voor de vijfde keer een spin van het jaar. In Duitstalig Europa krijgt dit initiatief jaarlijks grote belangstelling in een breed scala van media. Toen de Belgische Arachnologische Vereniging (ARABEL; www.arabel.ugent.be/index.html) een soortgelijk initiatief in België wilde opstarten, kwam uit Duitsland al snel het voorstel tot samenwerking. Spinnenkenners van de twee verenigingen verkozen de huiszebraspin nu tot Spin van het Jaar 2005. Het doel van deze eerste internationale actie is een spin te kiezen die representatief is voor de meer dan 1300 Centraal-Europese spinnensoorten en die dan beter bekend en bemind te maken bij het brede publiek. De huiszebraspin mag dus de spits afbijten als eerste internationale vertegenwoordiger van spinnensoorten in dit project, dat ook de bescherming van soorten voor ogen heeft.

De harlekijn is één van de ongeveer honderd Centraal-Europese soorten springspinnen (familie Salticidae). Die onderscheiden zich van andere spinnen door twee belangrijke kenmerken. Eerst en vooral vangen zij hun prooien door ze te bespringen en ze maken dus geen web. Nog iets karakteristieks zijn de twee sterk vergrote voorogen. De andere zes ogen zijn in drie rijen gerangschikt over het cephalothorax (kopborststuk) zodat de spin ook achterwaarts kan kijken. Springspinnen zijn meestal eerder kleine diertjes, die opvallen door hun 'huppelende' bewegingen.

De 'zebraspin' heeft haar naam niet gestolen: haar lichaam, en meerbepaald het achterlijf, is getooid met een zwart en wit strepenpatroon. Dit wordt gevormd door kleine, verschillend gekleurde, schubachtige haren. De vier andere Centraal-Europese soorten van het geslacht Salticus, onderscheiden zich door een ander patroon op het lichaam. Enkel Salticus scenicus heeft twee witte vlekken op het cephalothorax en drie brede, donkere dwarsstrepen op het achterlijf.

In tegenstelling tot de vrouwtjes, hebben de mannetjes erg lange monddelen waarmee ze soms totderdood met rivalen vechten tijdens het paarseizoen van mei tot augustus. Doorgaans zijn deze rituelen echter onschuldig en wordt de verliezer gedwongen de arena te verlaten. De lichaamslengte van zowel mannetjes als vrouwtjes varieert van 4 tot 7 mm. De poten zijn in vergelijking met vele andere spinnen eerder kort en geven de huiszebraspin een ietwat compact uitzicht.

Tijdens de jacht besluipt Salticus behoedzaam een insect en nadert tot op ongeveer 1 cm om het dan te bespringen. De prooi wordt door de spinnenpoten gegrepen en direct gebeten met de gifkaken. De ogen van de harlekijn spelen een belangrijke rol zowel bij de jacht als bij de paardans van de mannetjes. Het zicht is zo goed ontwikkeld dat je met deze spinnen kan "spelen". Als je een grashalm in de buurt van de spin heen en weer beweegt, zal die de aandacht van de spin trekken en zal je zien dat ze de beweging volgt.

De huiszebraspin is algemeen in heel België en Nederland. Bovendien is ze wijd verbreid in de rest van Europa, van Spanje tot Rusland en van Noorwegen tot Bulgarije (www.botz.dynu.com/AraGes/OverviewEurope/SALSCE.HTM). Buiten Europa komt de soort voor in Noord-Azië en Noord-Amerika. Salticus scenicus is vooral algemeen in de buurt van menselijke bebouwing, maar kan ook worden gevonden op rotsen of omheiningspalen. Door de voorkeur voor menselijke biotopen, mogen we er gerust in zijn dat deze soort niet in zijn bestaan bedreigd wordt en dat de harlekijn ons nog lange tijd door zijn magische ogen zal bekijken.

Literatuur:

CASEMIR, H. (1960). "Springspinnen im Hülser Bruch." *Heimatbuch des Grenzkreises Kempen-Krefeld* 11: 72-75.

DALWIGK, H.-B. v. (1973). "Über die Temperaturabhängigkeit von Instinkthandlungen bei Libellenlarven (Aeschna cyanea MÜLL.) und Springspinnen (Salticus scenicus CL.)." *Zoologischer Anzeiger* 190: 361-380.

DILL, L. M. (1975). Predatory behavior of the zebra spider, Salticus scenicus (Araneae: Salticidae). *Canadian Journal of Zoology* 53 (9): 1284-1289.

HARM, M. (1969). "Revision der Gattung Salticus LATREILLE (Arachnida: Araneae: Salticidae)." *Senckenbergiana biologica* 50 (3/4): 205-218.

PLETT, A. (1962). "Untersuchungen zum Appetenzverhalten der Springspinne Epiblemum scenicum Cl. (Salticidae) und des Ameisenlöwen Euroleon nostras Fourcr. (Myrmeleonidae)." *Zoologischer Anzeiger* 169: 280-291.

PLETT, A. (1975). "Über die Ermüdung von Teilhandlungen des Beutefanges bei Springspinnen (Salticus scenicus Cl.), Libellenlarven (Aeschna cyanea Müll.) und Ameisenlöwen (Euroleon nostras Fourer.)." *Zoologischer Anzeiger* 195(1/2): 8-20.

REINKE, H.-D. (1997). "Haus- und Stallspinnen (Araneae) eines ländlichen Wohnbereichs bei Kiel." *Faunistisch-ökologische Mitteilungen* 7: 173-196.

SACHER, P. (1983). "Spinnen (Araneae) an und in Gebäuden - Versuch einer Analyse der synanthropen Spinnenfauna in der DDR (Schluß)." *Entomologische Nachrichten und Berichte* 27: 97-104, 141-152, 197-204, 224.

SCHMITZ, A. & S. F. PERRY (2000). Respiratory system of arachnids I: morphology of the respiratory system of Salticus scenicus and Euophrys lanigera (Arachnida, Araneae, Salticidae). Arthrop. *Struct. Development* 29 (1): 3-12.

Auteurs van de originele tekst: Peter Jäger, Martin Kreuels (Nederlandse vert.: Koen Van Keer)

Organisatie ‚Spider of the Year': Dr. Leon Baert (B), Dr. Peter Jäger (D), Dr. Martin Kreuels (D).
Verkiezingscomité ‚Spider of the Year': Mark Alderweireldt (B), Léon Baert (B),

Lynda Beladjal (B), Gernot Bergthaler (A), Theo Blick (D), Dries Bonte (B), Jan Bosselaers (B), Domir de Bakker (B), Christa Deeleman (NL), Herman De Koninck (B), Oliver-David Finch (D), Ambros Hänggi (CH), Frederik Hendrickx (B), Peter Jäger (D), Rudy Jocque (B), Martin Kreuels (D), Dirk Kunz (D), Andreas Malten (D), Alphonse Radermecker (B), Danny Vanacker (B), Jeroen Van den Borre (B), Peter van Helsdingen (NL), Johan Van Keer (B), Koen Van Keer (B), Herman Vanuytven (B), Gie Wyckmans (B).

Errata Nieuwsbrief 19(1-2)

1. Wegens wisseling van redactie werd het artikel van Jorg Lambrechts & Marc Janssen, "*De arachnofauna van het Vlaams natuurreservaat 'Houterenberg-Pinnekenswijer'*" voor een tweede keer afgedrukt in de Niewsbrief 19(1-2): 25-33. De redactie excuseert zich alvast voor deze vergissing.

2. Soortenijst van het ARABEL- weekend in de Oostkantons ontbrak in de vorige nieuwsbrief (p 55-57) en wordt hier gepubliceerd:

Overzicht van de gevonden soorten tijdens de excursie naar de Oostkantons (24-25 mei 2003)

Familie	**Soort**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Amaurobidae	*Amaurobius fenestralis*						x		
Amaurobidae	*Coelotes terrestris*				x	x	x		
Titanoecidae	*Titanoeca quadriguttata*	x		x					
Dictynidae	*Dictyna arundinacaea*					x	x		x
Dictynidae	*Dictyna uncinata*		x	x			x		
Dictynidae	*Dictyna pusilla*							x	x
Dictynidae	*Lathys humilis*						x		
Dictynidae	*Nigma flavescens*						x		
Dysderidae	*Dysdera erythrina*						x		
Gnaphosidae	*Drassodes cupreus*			x					
Gnaphosidae	*Drassodes lapidosus*	x		x					
Gnaphosidae	*Drassylus pusillus*					x			
Gnaphosidae	*Zelotes subterraneus*			x			x		
Clubionidae	*Clubiona brevipes*		x						
Clubionidae	*Clubiona comta*		x			x	x	x	
Clubionidae	*Clubiona diversa*					x			
Clubionidae	*Clubiona phragmitis*					x			
Clubionidae	*Clubiona reclusa*	x	x		x	x	x	x	x
Clubionidae	*Clubiona stagnatilis*				x	x			
Clubionidae	*Clubiona terrestris*							x	
Clubionidae	*Clubiona trivialis*								x
Clubionidae	*Clubiona lutescens*	x							
Clubionidae	*Clubiona subtilis*								x
Miturgidae	*Cheiracanthium erraticum*						x		x
Liocranidae	*Liocranoeca striata*	x							
Liocranidae	*Phurolithus festivus*				x	x			
Zoridae	*Zora spinimana*					x			x

Familie	Soort	1	2	3	4	5	6	7	8
Misumeninae	*Diaea dorsata*				x	x	x		
Misumeninae	*Misumena vatia*						x		
Misumeninae	*Ozyptila praticola*						x		
Misumeninae	*Ozyptila trux*								x
Misumeninae	*Xysticus cristatus*	x	x				x		
Misumeninae	*Xysticus erraticus*								x
Misumeninae	*Xysticus kochi*							x	
Misumeninae	*Xysticus lanio*		x						
Misumeninae	*Xysticus ulmi*				x	x		x	x
Philodrominae	*Philodromus cespitum*	x			x	x			x
Salticidae	*Euophrys frontalis*					x			x
Salticidae	*Evarcha falcata*		x	x		x	x		
Salticidae	*Heliophanus cupreus*		x	x					
Salticidae	*Heliophanus dampfi*								x
Salticidae	*Neon reticulatus*					x			
Salticidae	*Salticus scenicus*							x	
Salticidae	*Sitticus floricola*					x			
Lycosidae	*Alopecosa pulverulenta*							x	x
Lycosidae	*Pardosa amentata*	x	x	x	x	x	x	x	x
Lycosidae	*Pardosa lugubris*	x					x		x
Lycosidae	*Pardosa nigriceps*							x	x
Lycosidae	*Pardosa palustris*	x	x			x			x
Lycosidae	*Pardosa pullata*		x		x	x	x	x	x
Lycosidae	*Pardosa saltans*		x						
Lycosidae	*Pirata hygrophylus*				x	x		x	
Lycosidae	*Pirata knorri*	x						x	
Lycosidae	*Pirata latitans*					x			
Lycosidae	*Pirata piraticus*				x	x		x	
Lycosidae	*Pirata uliginosus*				x	x			x
Lycosidae	*Trochosa terricola*						x		
Lycosidae	*Xerolycosa nemoralis*	x	x				x		
Pisauridae	*Dolomedes fimbriatus*							x	
Pisauridae	*Pisaura mirabilis*					x			
Agelenidae	*Tegenaria atrica*			x					
Agelenidae	*Tegenaria picta*	x		x			x		
Hahnidae	*Antistea elegans*					x			x
Hahnidae	*Cryphoeca silvicola*							x	x
Theridiidae	*Achaearanea lunata*		x				x		
Theridiidae	*Crustulina guttata*								x
Theridiidae	*Enoplognatha thoracica*		x	x					
Theridiidae	*Laseola tristis*								x
Theridiidae	*Neottiura bimaculata*				x				
Theridiidae	*Paidiscura pallens*		x			x	x		x
Theridiidae	*Robertus lividus*				x	x			x
Theridiidae	*Theridion impressum*		x						
Theridiidae	*Theridion sisyphium*		x		x	x	x		
Theridiidae	*Theridion tinctum*		x				x		
Theridiidae	*Theridion varians*	x			x	x	x		x
Nesticidae	*Nesticus cellulanus*						x		
Tetragnathidae	*Metellina mengei*	x	x		x	x	x	x	x
Tetragnathidae	*Pachygnatha clercki*					x			x
Tetragnathidae	*Pachygnatha listeri*		x			x			x
Tetragnathidae	*Tetragnatha extensa*				x	x		x	x

Familie	Soort	1	2	3	4	5	6	7	8
Tetragnathidae	*Tetragnatha montata*	x				x			
Araneidae	*Araneus sturmi*	x						x	
Araneidae	*Araniella alpica*				x	x			
Araneidae	*Araniella opisthographa*				x				
Araneidae	*Cyclosa conica*	x			x		x		
Araneidae	*Hypsosinga sanguinea*		x						
Araneidae	*Larinioides cornutus*	x			x	x	x		
Araneidae	*Larinioides sclopetarius*	x							
Araneidae	*Larinioides patagiatus*								x
Araneidae	*Mangora acalypha*		x			x			
Araneidae	*Neoscona adianta*		x						
Linyphiidae	*Agyneta conigera*		x		x	x	x		
Linyphiidae	*Aphileta misera*					x			x
Linyphiidae	*Bathyphantes approximidatus*					x			
Linyphiidae	*Bathyphantes gracilis*					x			
Linyphiidae	*Bathyphantes nigrinus*				x				
Linyphiidae	*Centromerus sylvaticus*					x			
Linyphiidae	*Ceratinella brevis*				x				
Linyphiidae	*Cinetata gradata*					x			
Linyphiidae	*Cnephalocotes obscurus*				x				x
Linyphiidae	*Collinsia inerrans*	x							x
Linyphiidae	*Dicymbium nigrum*				x	x			
Linyphiidae	*Diplocephalus latifrons*				x	x			
Linyphiidae	*Diplocephalus picinus*				x				
Linyphiidae	*Dismodicus bifrons*				x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Dismodicus elevatus*				x	x	x		x
Linyphiidae	*Enteleclara acuminata*				x	x			
Linyphiidae	*Enteleclara congenera*				x	x	x		x
Linyphiidae	*Enteleclara erythropus*				x				
Linyphiidae	*Erigone atra*	x							
Linyphiidae	*Erigone dentipalpis*					x			
Linyphiidae	*Gonatium rubellum*	x					x		
Linyphiidae	*Gonatium rubens*			x				x	x
Linyphiidae	*Gongylidiellum vivum*					x			x
Linyphiidae	*Gongylidium rufipes*	x	x		x	x	x		
Linyphiidae	*Hypomma bituberculatum*	x			x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Hypomma cornutum*					x			
Linyphiidae	*Hypomma fulvum*					x			
Linyphiidae	*Kaestneria dorsalis*	x	x		x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Kaestneria pullata*								x
Linyphiidae	*Lepthyphantes minutus*				x				
Linyphiidae	*Lophomma punctatum*					x			
Linyphiidae	*Macrargus rufus*								
Linyphiidae	*Meioneta rurestris*			x		x			
Linyphiidae	*Micrargus herbigradus*								x
Linyphiidae	*Microlinyphia pusilla*				x	x			x
Linyphiidae	*Neriene clathrata*		x		x		x		
Linyphiidae	*Neriene montana*	x			x	x			
Linyphiidae	*Neriene peltata*	x	x	x	x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Notioscopus sarcinatus*								x
Linyphiidae	*Obscuriphantes obscurus*		x		x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Oedothorax fuscus*	x							
Linyphiidae	*Oedothorax agrestis*		x						

Familie	**Soort**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Linyphiidae	*Oedothorax apicatus*			x					
Linyphiidae	*Oedothorax gibbosus*				x	x		x	x
Linyphiidae	*Palliduphantes ericaceus*					x			
Linyphiidae	*Pelecopsis parallela*			x					
Linyphiidae	*Pityohyphantes phrygianus*	x	x		x	x	x	x	x
Linyphiidae	*Pocadicnemis pumilla*		x		x	x			x
Linyphiidae	*Poeciloneta variegata*				x	x			x
Linyphiidae	*Porrhomma egeria*							x	
Linyphiidae	*Sintula corniger*								x
Linyphiidae	*Tallusia experta*								x
Linyphiidae	*Tenuiphantes alacris*							x	x
Linyphiidae	*Tenuiphantes cristatus*								x
Linyphiidae	*Tenuiphantes mengei*				x	x			
Linyphiidae	*Tenuiphantes tenebricola*				x		x		
Linyphiidae	*Tenuiphantes tenuis*					x			
Linyphiidae	*Tiso vagans*					x			
Linyphiidae	*Trematocephalus cristatus*	x	x		x	x			
Linyphiidae	*Troxochrus nasutus*				x				x
Linyphiidae	*Troxochrus scabriculus*					x			
Linyphiidae	*Walckenaeria antica*								x
Linyphiidae	*Walckenaeria nudipalpis*								x
Linyphiidae	*Walckenaeria unicornis*		x		x	x	x	x	x

Verslag van de 68ste vergadering van ARABEL, gehouden zaterdag 18 september 2004 te 14u00 in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Aanwezig: Léon Baert, Rop Bosmans, Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Herman De Koninck, Marc Janssen, Rudy Jocqué, Robert Kekenbosch, Alphonse Raedermecker, Maurice Ransy, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Pierre Wascotte
Verontschuldigd: Lynda Beladjal, Arthur Decae, Bryan Goethals, Frederik Hendrickx, Peter van Helsdingen, Jean-Pierre Maelfait.

De voorzitter opent de vergadering met een woordje uitleg over de website van Arabel, die is kunnen gerecupereerd worden via Herman Vanuytven. De nieuwe URL is http://www.arabel.ugent.be

"Spinnen van het Provinciaal Domein 'De Halve Maan' te Diest", door Domir De Bakker

De spreker bespreekt de resultaten van een kortstondige bemonstering (maand Mei) die gedaan is op de ring (R0) rond Brussel met behulp van witte bodemvallen. Dit alles kadert in een evaluatie van de reeds enkele jaren gevoerde beheersmaatregelen op de wegbermen van de ring. In totaal werden 27 stations bemonsterd met telkens 3 bodemvallen en de stations verschilden in deze mate dat ze een verschillend beheer ondergaan, gaande van een nietsdoen beleid tot een gefaseerd maairegime (met afvoer van het maaisel). In totaal werden 11919 individuen ingezameld behorende tot 83 soorten. Veertien soorten behoren tot de Rode lijst waaronder enkele opmerkelijke zoals *Pardosa prativaga* die in hoge aantallen werd gevangen, een soort die men niet direct verwacht van wegbermen. De 6 meest abundante soorten zijn verantwoordelijk voor 80% van het totaal aantal gevangen individuen. De meeste Rode lijstsoorten per station bleken voornamelijk droge schrale graslanden te prefereren en ook moerassen (door de hoge abundanties van *Pardosa prativaga*). Hieruit blijkt dat het reeds gevoerde beheer al blijkt geeft van een verschraling van dit milieu. Een ordinatie-analyse gaf echter geen duidelijk beeld van welke factor verantwoordelijk zou zijn voor de gevonden verschillen in spinnengemeenschappen. De spreker meldt dat intuitief vochtigheid hierin waarschijnlijk een belangrijke rol speelt, omdat vergelijking met een aantal andere parameters (zoals het bodemtype, frequentie van maaien,...) niet afdoende de gevonden verschillen kon verklaren en dat andere niet gemeten factoren waarschijnlijk verantwoordelijk zijn.

- Johan Van Keer vraagt of er ook werd verzameld met hand-, sleep- en klopvangsten. Domir antwoordt dat dat niet het geval is omwille van tijdsgebrek.
- Marc Janssen vraagt of er het hele jaar rond werd verzameld. Domir zegt dat slecht van midden april tot eind september werd verzameld.
- Rudy Jocqué vraagt of er een verklaring is voor het verschil in diversiteit tussen stukken met aangeplante bomen, referentiesites en stukken met spontane verbossing. Domir zegt dat hij een dergelijke verklaring schuldig blijft.

"Spinnen van de Voerstreek: effecten van spontane verbossing en aanplanting op spinnengemeenschappen", door Domir De Bakker, Herman De Koninck & Léon Baert

De spreker vermeldt de resultaten van een bemonstering met verschillende vangsttechnieken uitgevoerd op verschillende plaatsen (15 stations) in de Voerstreek. Bedoeling was om na te gaan in welke mate spontane verbossingsfasen (verschillend van ouderdom) en aanplantingen op verlaten akkers en graslanden effect hebben op de aanwezige spinnenfauna's in vergelijking met "oude" bossites. In totaal werden 16053 adulte individuen ingezameld behorende tot 201 soorten. Eén op de vijf soorten is aanwezig op de Rode lijst. Opmerkelijke vangsten waren *Cetonana laticeps* (de eerste gevonden vertegenwoordiger van de familie Corinnidae in België!) en *Comaroma simoni* (familie Anapidae). Door het gebruik van andere valtechnieken (malaisevallen en witte vliegenvallen) werden veel bijkomende soorten genoteerd die niet in de bodemvallen aanwezig bleken te zijn. Uit verschillende analyses (ordinatie en classificatie) bleek verder dat de spinnengemeenschappen van oude bossites, oudere spontane verbossingen en deze van aanplantingen gelijkend waren in tegenstelling tot de jonge spontane verbossingsfases. Dit duidt erop dat naargelang het gewenste habitat dat men wil verkrijgen (bosfauna versus natuurlijk gericht spontane ontwikkeling) men het één of het ander kan kiezen. De aanplantingen bleken soortenrijker te zijn dan de andere types (oude bossites en spontane verbossingen), maar leverden wel een minder aantal individuen op.

- Rop Bosmans vraagt naar de reden voor deze inventarisatie. Domir antwoordt dat die gebeurde in het kader van een E-connections-beheersplan voor fauna en flora.

"Diversiteit en gemeenschapsanalyse van de spinnenfauna van enkele wegbermen rond Brussel", door Domir De Bakker

De spreker meldt dat in het kader van een beheersplan voor het provinciaal domein "De Halve Maan" te Diest (een voormalig deel van een militaire vestigingsgordel rond de strategische stad Diest) gedurende een korte periode (maand Mei 2004) een bemonstering werd gedaan op spinnen en andere ongewervelden met bodemvallen. Daarbij werden zoveel mogelijk verschillende habitatten (6 in totaal) bemonsterd die het domein rijk is. De resultaten worden besproken per station gaande van droge schrale graslanden (met hoge aantallen soorten wolfspinnen en de vangst van de zeldzame gnaphosid *Callilepis nocturna*), ruigte vegetaties over struwelen op dijken (eerder soortenarm) naar beboste oude dijken (met daar een vangst van een vrouwtje van *Savignya frontata*). In totaal werden 1827 adulten ingezameld behorende tot 86 soorten. De spreker duidt nogmaals op het belang van meerdere vangsttechnieken wanneer een inventarisatie beoogd wordt vermist sleepvangsten in enkel 2 stations 15 soorten opleverde die niet in bodemvallen werden gevonden. In deze studie werden ook voornamelijk soorten gevonden van droge schrale graslanden en moerassen.

"Hedendaagse houdingen tegenover spinnen: bespreking van een internationale enquête", door Koen Van Keer

Het oorspronkelijke onderzoek met de hulp van prof. dr. Paul Verhaeghe (psych., UGent), kaderde in een lezing voor het ICA van 2004 in Gent. Dit behandelde de psychologie achter de negatieve houdingen tegenover spinnen in een geo-historisch perspectief. Eén onderzoekselement was een enquête, die uiteindelijk door 86 arachnologen uit 31 landen werd ingevuld. Als controle werd een soortgelijke enquête uitgevoerd bij Belgische arachnologen én niet-arachnologen. Deze lezing vergelijkt de resultaten van de Belgen tegenover die van de rest van de wereld en bespreekt ze.

Vraag 1: "Hoe zou u de manier beschrijven waarop in uw land mensen over het algemeen spinnen zien of ervaren?"
Onverschillig - Als beangstigend - Als bewonderenswaardig - Als onhygienisch - Andere

Ondanks het vrij hoge percentage (21%) "onverschillig" bij de internationale respondenten, toch afgetekend "beangstigend" (61%). Dit stemt ook overeen met het historisch onderzoek.

We zien wel een verschil met de "hysterische" resultaten van de Belgische enquête (slechts 5% onverschillig, 71% beangstigend en 19% onhygiënisch).

Vraag 2: "Wat is over het algemeen de eerste emotionele reactie op de confrontatie met een spin in huis?"
Angst - Geen specifieke reactie - Tevredenheid - Walging - Andere

De internationale resultaten stemmen vrij goed overeen met de Belgische: angst en walging primeren.

Vraag 3: "Wat is doorgaans de attitude bij de confrontatie met een spin binnenshuis?"
Ze doden - Ze laten zitten waar ze is - Ze buiten zetten - Andere

Twee bedenkingen:
- De percentages van Belgische en internationale respondenten komen vrij goed overeen: "ze doden" (hoogste percentage) en "ze buitenzetten" (2de hoogste).
- Verschillende van de internationale respondenten waren van mening dat het percentage "spinnendoders" de voorbije 50 jaar verminderd was ten voordele van de "buitenzetters" en gaven daarvoor vooral educatieve inspanningen als oorzaak op.
Opvallende specifieken: 2 respondenten (uit Japan en Tjechië) antwoorden dat mensen in hun land effectief afzien van het doden van spinnen omdat dat ongeluk zou brengen.

Vraag 4: "Wat is doorgaans de attitude bij de confrontatie met een spin in openlucht?"
Ze doden - Ze laten zitten waar ze is - Andere

We zien hier overduidelijk het verwachte verschil in "doders" en "zittenlaters" in vergelijking met de confrontatie in huis. Van de Belgen antwoordden 100% dat ze de spin lieten zitten waar ze was.
Opvallende specifieken: Enkele respondenten meldden dat spinnen in hun land ook in openlucht worden gedood.

Vraag 5: "Is er volgens u een duidelijk verschil in houding tegenover spinnen tussen mannen en vrouwen?"
Ja - Nee

Hoewel de grote meerderheid van de respondenten met "Ja" antwoordt, is er toch een aanzienlijke groep van internationale respondenten (24%) die meent dat er geen wezenlijke verschillen tussen mannen en vrouwen bestaan op dit vlak.
Bij de ondervraagde Belgen antwoordt 94% met "ja".
Opvallende specifieken:
Interessant om te vermelden zijn volgende "Nee-antwoorden":
- Benotmen Abdelwaheb (Tunesië) en Hisham El-Hennawy (Egypte) uit wat sommigen toch "macho-culturen" zouden noemen.
- Zowel Ansie Dippenaar als Astri Leroy uit Zuid-Afrika.

Varia

Rudy Jocqué somt op wat hij beschouwt als "highlights" onder de lezingen van het internationaal arachnologisch congres te Gent.

Dries Bonte laat via de secretaris vragen dat de leden zich zeker niet zouden laten tegenhouden in het insturen van kopij voor de nieuwsbrief van Arabel.

De secretaris vraagt de aanwezige leden om hun mening te geven over een internationale samenwerking rond het project "Spin van het Jaar". Die samenwerking zou in een eerste fase vooral met de Arachnologische Gesellschaft gebeuren. De aanwezige leden spreken zich uit voor een

dergelijke samenwerking. Alle Arabelleden mogen meestemmen om de spin te verkiezen. Als coördinator voor België wordt voorzitter Léon Baert gekozen.

Herman Vanuytven brengt via de secretaris de leden op de hoogte van een conflict tussen hem en de International Society for Arachnology. Dit conflict draait rond de Arachnology Home Page die Herman enkele jaren geleden in beheer overdroeg aan de ISA. Al snel bleek die laatste weinig aanvullingen en updates aan de AHP aan te brengen. Herman heeft aan de ISA voorgesteld het beheer terug over te nemen, maar deze weigerde o.a. omwille van het grote aantal bezoekers dat via de AHP de website van de ISA bezoekt. Herman vraagt aan de vergadering welke wijze raad ze hem kan geven. Na enige discussie besluit de vergadering in deze zaak geen standpunt in te nemen en benadrukt ze dat de keuze uiteindelijk volledig bij Herman ligt.

De secretaris brengt de vergadering op de hoogte van een faunistisch onderzoek dat hij samen met zijn broer zal uitvoeren in de Antwerpse binnenstad. Hij vraagt de aanwezige leden of zij weet hebben van publicaties rond andere onderzoeken naar binnensteden. Uit de vergadering komen vermoedens rond onderzoeken in Keulen en Berlijn.
In de marge vermeldt hij ook de 2de vangst voor België van *Harpactea rubicunda* (1ad. En 1 juv. vrouwtje) op een verlaten spoorwegemplacement op Antwerpen-Zuid en de zoveelste (±8ste) vangst van *Holocnemus pluchei* (5 ad. vrouwtjes) in Ename tijdens de afsluitende excursie van het ICA.

Jean-Pierre Maelfait laat bij monde van de secretaris een aantal schriftelijke felicitaties i.v.m. het ICA voorlezen. De verschillende facetten van het congres worden geroemd (accommodatie, niveau lezingen, eten en drinken, excursies,...).

Jan Bosselaers demonstreert de montage van een zelfgeconstrueerde kloptrechter. De belangrijkste voordelen zijn het kleine gewicht en de compactheid van het gedemonteerde voorwerp (handig voor bvb. vliegtuigreizen).

Robert Bosmans meldt de vangst van *Lepthyphantes brignolianus* en van *L. beshkovi* (3ad. mannetjes, tot nu toe onbekend). Van *Tegenaria ariadne* vond hij 1ad. vrouwtje en 1 subadult mannetje, wat jammer is omdat het mannetje nog niet gekend is. Alle vermelde dieren werden gevangen in de nog niet helemaal donkere zone van een grot op Kreta.

Robert Kekenbosch meldt de vondst van een nieuwe soort voor België: *Sauron rayi*.

Robert Bosmans stelt als bestemming van een Arabel-excursie voor 2005, het Fort van Steendorp voor.

Rapport de la 68ème réunion d'Arabel, le samedi 18 septembre 2004 à 14h à l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique.

Présents: Léon Baert, Rop Bosmans, Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Herman De Koninck, Marc Janssen, Rudy Jocqué, Robert Kekenbosch, Alphonse Raedermecker, Maurice Ransy, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Pierre Wascotte
Excusés: Lynda Beladjal, Arthur Decae, Bryan Goethals, Frederik Hendrickx, Peter van Helsdingen, Jean-Pierre Maelfait.

Le président ouvre la réunion en tirant l'attention sur le nouveau website d'Arabel qui a pu être récupéré grâce à Herman Vanuytven. Le nouveau URL est http://www.arabel.ugent.be

Communications présentées :

- Les araignées du domaine provincial "De Halve Maan" à Diest par Domir De Bakker :
Un échantillonnage d'araignées et autres invertébrés par piégeage Barber, de courte durée (le mois de mai 2004), a été effectué dans le cadre d'un plan de gestion pour le Domaine Provincial 'De Halve Maan' à Diest. Six habitats différents ont été étudiés. Les résultats sont discutés par habitat allant de prairie sèche (grand nombre de lycosiedes et la capture de l'espèce de gnaphosiede rare *Callilepis nocturna*), vers des broussailles (pauvre en espèces) et même de vieilles digues boisées (avec la capture d'une femelle de *Savignya frontata*). Au total 1827 spécimens adultes appartenant à 86 espèces ont été récoltés. L'auteur attire l'attention sur l'importance d'utiliser plusieurs techniques de capture lors d'une inventorisation vu que la technique de fauchage rapportait 15 espèces de plus pour seulement deux stations comparées au piégeage au sol. Lors de cette étude ce sont surtout des espèces d'araignées typiques pour les prairies sèches et marécages qui ont été capturés.

- Johan Van Keer demande si des captures à main ou par battage ont également été effectuées. La réponse est nom du au manque de temps.
- Marc Janssen demande si l'échantillonnage s'est fait toute l'année. Domir répond que l'échantillonnage ne s'est effectué que à partir de la mis avril jusqu'à fin septembre.
- Rudy Jocqué demande si il y a une explication pour la différence observée de la diversité entre les stations de références, les stations boisés artificiellement et les stations boisés naturelles. La question reste ouverte.

- Les araignées des Fourons: les effets de la forestation spontanée et plantation sur des communautés d'araignées par Domir De Bakker, Herman De Koninck et Léon Baert.
Les résultats sont donnés d'un échantillonnage effectué dans la région des Fourons à l'aide de différentes techniques de capture. Quinze sites sont étudiés. Le but est d'étudier l'impact de boisements artificiels et spontanés de prairies et de champs abandonnés sur la faune aranéologique, ceci en comparaison avec d'anciens bois. Au total 16053 spécimens adultes appartenant à 201 espèces ont été capturés. Une espèce sur cinq est repri dans la liste rouge (rédigée pour la Flandre). Captures remarquables étaient *Cetonana laticeps* (première représentante de la famille des Corinnidae pour la Belgique !) et *Comaroma simoni* (famille des Anapidae). Beaucoup d'espèces additionnelles ont été

capturées, grâce à l'emploi d'autres techniques de capture (piège Malaise et bacs blancs) que le piégeage au sol. Différentes analyses (ordination et classification) démontrent que les communautés aranéologiques se ressemblent pour les « anciens » bois, les vieux boisements spontanés et les boisements artificiels, mais différent pour les jeunes boisements spontanés. Les plantations artificielles paraissent plus riches en espèces que les « anciens » bois et les plantations spontanées, mais le nombre d'individus par espèce est plus bas.

- Rop Bosmans demande quel était la raison de cette inventarisation. Domir répond que c'était dans le cadre du plan de gestion « E-connections » pour faune et flore.

- Diversité et analyse de communautés d'araignées pour quelques bords d'autostrades autour de la ville de Bruxelles , par Domir De Bakker, Léon Baert et Robert Kekenbosch

Les résultats obtenus lors d'une courte période d'échantillonnage, à l'aide de pièges Barber blancs, le long du Ring (R0) de Bruxelles, sont donnés. Ceci cadre dans une évaluation des mesures de gestion utilisées depuis quelques années le long des bords d'autostrades. Vingt-sept Stations sont échantillonnés à l'aide de trois pièges Barber. Les Stations diffèrent de l'une d'autres par la manière de gestion de moissonnage allant de l'abandon au moissonnage en phase (avec évacuation de la moisson). Au total 11919 spécimens d'araignées appartenant à 83 espèces ont été capturés. Sur la liste rouge (rédigée pour la Flandre), quatorze espèces sont reprises dont une capture remarquable, celle de *Pardosa prativaga*, espèce capturée en grand nombre et dont on ne s'attend pas à la rencontrer le long de bords de chaussées. Les six espèces les plus abondantes représentent 80% du nombre total de spécimen capturé. La plupart des espèces de la liste Rouge sont des espèces qui ont soit une préférence pour les prairies sèches ou les habitats marécageux (haute abondance de *pardosa prativaga*). Une analyse d'ordination ne donne aucune indication de quel facteur est responsable pour les différences de communautés observées. L'orateur mentionne qu'intuitivement les différences d'humidité doivent jouer un rôle important parce qu'une comparaison avec d'autres paramètres (type de sol, fréquence de moisson..) ne donna pas de réponse satisfaisante. Peut-être que d'autres paramètres non mesurés sont à la base des différences observées.

- Attitudes contemporaines envers les araignées: discussion d'une enquête internationale, par Koen Van Keer

La recherche effectuée avec l'aide du prof. dr. Paul Verhaeghe (Psychologie, UGent), a été dirigée dans le cadre d'une communication prévue pour le Congrès Internationale d'Arachnologie de 2004 à Gent. Il s'agissait de la psychologie concernant les attitudes négatives envers les araignées dans une perspective géo-historique. Un élément de recherche consistait d'une enquête, qui a été remplie par 86 arachnologues originaires de 31 pays. Comme contrôle, une enquête pareille a été faite chez des arachnologues et des non arachnologues Belges. Lors de cette lecture les résultats des Belges sont comparés avec ceux du reste du monde et discutés.

Question 1: "Comment décrivez-vous la manière comment les gens généralement voient ou éprouvent les araignées dans votre pays?"
Indifférent - Comme effrayant - Comme admirable - Comme antihygiénique - Autres

Malgré un pourcentage assez élevé (21%) de "indifférent" parmi les réponses internationales, la réponse "comme effrayant" est de loin la plus importante (61%). Ceci correspond avec la recherche historique.
On remarque une différence avec les résultats "hystériques" de l'enquête belge (seulement 5% "indifférent", 71% "comme effrayant" et 19% "comme antihygiénique").

Question 2: "Quelle est en général la première réaction émotionnelle lors d'une confrontation avec une araignée à l'intérieur de la maison?"
La peur - Pas de réaction spécifique – Le contentement – Le dégoût - Autres

Les résultats internationaux correspondent assez bien avec ceux des Belges: la peur et le dégoût sont dominant.

Question 3: "Quelle est en général l'attitude lors d'une confrontation avec une araignée à l'intérieur d'une maison?"
La tuer- La laisser en paix - La mettre dehors - Autres

Deux considérations:
- Les pourcentages des réponses belges et internationaux correspondent assez bien: "la tuer" (plus haut pourcentage) et "la mettre dehors" deuxième réponse.
- Plusieurs des répondeurs internationaux ont comme opinion : le pourcentage de "tueurs d'araignées" avait diminué les 50 dernières années en faveur de ceux qui mettent les araignées dehors. Ils pensent que les efforts éducatifs sont à la base de cette évolution.
Donnée frappante: 2 répondeurs (du Japon et de la Tsjechie) ont répondu que les gens dans leur pays ne tuent pas des araignées parce que cela porterait malheur.

Question 4: "Quelle est en général l'attitude lors d'une confrontation avec une araignée en plein air?"
La tuer - La laisser en paix - Autres

Ici, on voit clairement la différence attendue entre "tueurs" et "laisser en paix" en comparaison avec la confrontation à l'intérieur d'une maison. 100% des Belges déclarent qu'ils laissent l'araignée en paix.
Donnée frappante: Quelques répondeurs signalent que dans leur pays, les araignées sont aussi tuées en plein air.

Question 5: "Est-ce qu'il y a, d'après vous, une différence significative entre hommes et femmes dans leur attitude envers les araignées?"
Oui - Non

Bien qu'une large majorité des répondeurs répondent avec "oui", il y a un groupe considérable (24%) des répondeurs internationaux qui prétendent qu'il n'y a pas de différence significative entre hommes et femmes sur ce plan.
Chez les Belges interrogés, 94% répondent avec "oui".
Donnée frappante: Intéressant à mentionner sont les "non" suivants:
- un Tunisien et un Egyptien, de pays qu'on appelle à "culture machos".
- deux Africains du Sud.

Varia

Rudy Jocqué fait l'énumération de ce qu'il considère comme des "highlights" parmi les conférences du congrès international arachnologique à Gand.

Dries Bonte laisse demander, par la voie du secrétaire, aux membres d'Arabel de présenter plus d'articles pour la Feuille de contact.

Le secrétaire demande aux membres présents ce qu'ils pensent de la coopération internationale concernant le projet "Araignée de l'année". Cette coopération marcherait dans une première phase avec la « Arachnologische Gesellschaft ». Les membres présents sont d'accord avec une telle coopération. Tous les membres d'Arabel peuvent voter afin d'élire une espèce d'araignée. Le président Léon Baert est élu coordinateur pour la Belgique.

Herman Vanuytven informe, par la voie du secrétaire, les membres d'un conflit entre lui et la ISA. Sujet est le « Arachnology Home Page » que Herman transmettait à la ISA il y a quelques

années. Cette organisation ajoutait peu de complètements ou des « updates » à l'AHP. Herman a proposé à la ISA de reprendre en main l'administration, mais cette proposition fut rejetée entre autres à cause des grands nombres de visiteurs que le « website » de la ISA reçoit par cette voie.
Herman demande à l'assemblée quel conseille elle peut lui donner. Après une brève discussion, l'assemblée décide de ne pas prendre position dans cette affaire. Elle insiste sur le fait que c'est Herman qui doit choisir ce qu'il veut faire.

Le secrétaire informe l'assemblée d'une recherche faunistique dans le centre de la ville d'Anvers qu'il est en train de faire avec son frère. Il demande si quelqu'un a connaissance de publications sur d'autres recherches faunistiques dans des centres de ville. Des soupçons existent sur des recherches pareilles en Cologne et Berlin.
Le secrétaire fait aussi mention de la deuxième capture pour la Belgique d'*Harpactea rubicunda* (1 femelle ad. et 1 juv.) sur un emplacement ferroviaire abandonné à Anvers Sud et la 8ième capture d'*Holocnemus pluchei* (5 femelles ad.) à Ename pendant le "post congress excursion" de l'ICA.

Jean-Pierre Maelfait laisse, par la voie du secrétaire, faire la lecture de quelques félicitations écrits qu'il a reçu au sujet de l'ICA. Les différents aspects du congrès sont glorifié (l'accommodation, le niveau des conférences, la nourriture et la boisson, les excursions,...).

Jan Bosselaers demontre le montage d'un entonnoir à frapper qu'il a construit lui-même. Les avantages les plus importants sont le poids léger et l'objet démonté est très compact (maniable lors de exemple des voyages en avion).

Robert Bosmans signale la capture de *Lepthyphantes brignolianus* et de *L. beshkovi* (3 mâles ad, inconnu jusqu'a présent). Il trouvait 1 femelle adulte de *Tegenaria ariadne* et un mâle subad. ce qui est dommage parce que le mâle est encore inconnu. Toutes les araignées nommées sont capturées dans la zone semi-obscure d'une grotte en Crète.

Robert Kekenbosch annonce la découverte d'une espèce d'araignée Belge nouvelle: *Sauron ravi*.

Robert Bosmans propose comme destination d'une excursion d'Arabel pour 2005 : le « Fort de Steendorp »

v.z.w. ARABEL/ARABEL a.s.b.l.

Richtlijnen aan de auteurs:
Manuscripten bij voorkeur opgesteld in het Nederlands of het Frans, opsturen naar:

Redactie Nieuwsbrief ARABEL, p/a Universiteit Gent, Onderzoeksgroep Terrestrische Ecologie, TEREC, K.L. Ledeganckstraat 35, B-9000 Gent
(e-mail: Dries.Bonte@UGent.be)

Probeer de tekst op diskette of via e-mail binnen te leveren (WORD-format)

Recommandations aux auteurs:
Les manuscripts, rédigés de préférence en français ou en néerlandais, sont à envoyer à :
Rédaction Feuille de Contact ARABEL, p/a Universiteit Gent, Onderzoeksgroep Terrestrische Ecologie, TEREC, K.L. Ledeganckstraat 35, B-9000 Gent
(e-mail: Dries.Bonte@UGent.be)

Envoyez si possible une version du manuscript sur disquette ou par e-mail

INHOUD-SOMMAIRE

JORG LAMBRECHTS, MARC JANSSEN & ARNOUT ZWAENEPOEL
Geen typische bos-spinnenfauna in het Calmeynbos (De Panne, west-Vlaanderen).....64

KOEN VAN KEER
Het "monster van Loch Ness" onder de Belgische spinnen (*Eresus* sp.) terug waargenomen.....78

HERMAN DEKONINCK, WOUTER DEKONINCK, MAARTEN JACOBS & VEERLE VERSTEIRT
Drie nieuwe spinnen voor de Belgische fauna.....80

LÉON BAERT
Korte berichten (1): Enkele interessante spinnenvangsten in het Oosten van ons land.....83

HERMAN VANUYTVEN
Korte berichten (2): *Achaearanea acoreensis* (BERLAND, 1932), een zuiderse immigrant (Araneae, Theridiidae).....85

Korte berichten (3): Spin van het jaar 2005.....86

Errata Nieuwsbrief 19(1-2).....88

Verslag van de 68ste vergadering van ARABEL, gehouden op zaterdag 18 september 2004 te 14u00 in het Koninklijk Belgisch Instituut voor atuurwetenschappen.....92

Rapport de la 68ème réunion d'Arabel, le samedi 18 septembre 2004 à 14h à l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique.....96

(D. Bonte, ed. – I-2005)